HET LAND VAN AALST

TIJDSCHRIFT VAN DE
HEEMKUNDIGE VERENIGING
« HET LAND VAN AALST »

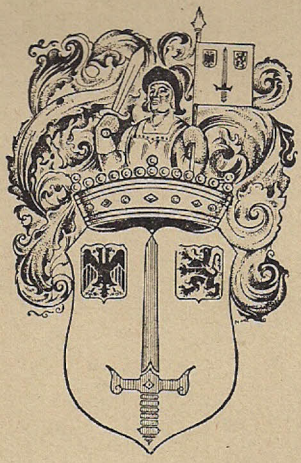

Jaargang XVI — 1964 Nr. 1

ONZE GOUWDAG TE LEDE

OP 17 NOVEMBER 1963

Bij gelegenheid van het verschijnen van « De Geschiedenis van Lede » van de hand van onze redactiesecretaris, Z.E.H. De Brouwer, pastoor te Impe, belegde onze vereniging een gouwdag te Lede op 17 november 1963. De uitbouw van deze gouwdag werd toevertrouwd aan de Heemkundige Kring van Lede, in samenwerking met het Gemeentebestuur.

Zondag 17 november was een kille, winderige en natte herfstdag.

Toch was om elf uur voormiddag het vergaderzaaltje van het gemeentehuis te Lede volgelopen. Daar zou inderdaad een speciale raadszitting gehouden worden met als enig agendapunt het verlenen van het ereburgerschap der gemeente aan Z.E.H. De Brouwer.

Onder de aanwezigen bemerkten we o.a. naast de geestelijke en wereldlijke overheid van Lede, Dr. Grijpdonck, kabinetsattaché van Minister Van Elslande, inspecteur-generaal voor culturele aangelegenheden van de provincie Oost-Vlaanderen, de heer voorzitter van het Verbond van Oost-Vlaamse Folkloristen, het bestuur van onze vereniging en talrijke anderen.

De heer burgemeester stelde vast dat de hele gemeenteraad zich akkoord verklaarde met het toekennen van het ereburgerschap aan pastoor De Brouwer.

Hij bracht hulde aan de gevierde voor het echte en degelijke naslagwerk dat hij over de geschiedenis van de gemeente had samengesteld. Hij hoopte, dat zulks niet het laatste zou zijn dat de vorser over Lede zou schrijven en dat hij nog tal van wetenswaardigheden zou ontdekken. Het gemeentebestuur zou blij zijn hierbij een helpende hand te mogen uitsteken.

Daarna liet de burgemeester door de nieuwe ereburger het Guldenboek der gemeente ondertekenen.

Bij het einde dezer plechtigheid neemt de voorzitter van de oppositie het woord om zich bij de aan pastoor De Brouwer gebrachte hulde aan te sluiten en zijn instemming te betuigen met het verleende ereburgerschap.

Ten slotte dankt het gemeentebestuur « Het Land van Aalst » voor het beleggen van de gouwdag te Lede en stelt het gemeentehuis ter beschikking van onze vereniging voor de huldiging van haar redactiesecretaris.

Na dit meer ambtelijke gedeelte heet de heer Daelman, voorzitter van de Heemkundige Kring van Lede, « Het Land van Aalst » welkom en drukt zijn vreugde uit over de talrijke opkomst. Hij hoopt dat de gouwdag vruchtbaar zal worden, door de inhoud van de voordrachten en ook door de persoonlijke contacten. Hij dankt verder de gemeente voor haar medewerking, o.a. in geldelijk opzicht, die het verschijnen van de dorpsmonografie mogelijk maakte. Hij

wenst dat de samenwerking moge voortduren. Hij dankt ook onze vereniging voor het vertrouwen dat in de plaatselijke kring gesteld werd met het oog op het materiële inrichten van de gouwdag.

Spreker richt vervolgens het woord tot Z.E.H. De Brouwer zelf en biedt hem in naam van de kring een waardevol geschenk aan.

De heer burgemeester neemt nog eens het woord om het ereburgerschapsdiploma te overhandigen.

Onze voorzitter, de heer Frits Courteaux, geeft nu lezing van de ingekomen verontschuldigingen en begint dan met zijn eigenlijke toespraak.

Hij heeft het vooral over het verschil tussen de geschiedenisopvatting vroeger en nu. Een tijdlang behandelde de geschiedenis louter veldslagen, vredesverdragen, grensverschuivingen en dies meer. Aan de gewone mens, zijn bezigheden, zijn noden, zijn omgeving, schonk men geen aandacht.

Dat verandert in de 19de eeuw met De Potter en Broeckaert. Dezen publiceren de Geschiedenis der Oost-Vlaamse Gemeenten, waarin 90 blz. gewijd worden aan Lede.

Dat werk was zeer waardevol, maar moest uiteraard te algemeen blijven in uitgebreidheid en diepte.

Intussen ontstonden er bovendien nieuwe wetenschappelijke disciplines, die voor de geschiedenis een kostbare hulp zouden blijken te zijn, in de eerste plaats de plaatsnaamkunde.

Het zijn echter disciplines die oneindig veel geduld vergen, die het nodig maken enerzijds hele archieven uit te pluizen en anderzijds streek en volk te kennen. Pastoor De Brouwer is voor die taak niet teruggeschrokken.

Men kan zeggen, dat de gevierde reeds in 1950 met de geschiedenis van Lede bezig was, toen hij zijn bijdrage publiceerde over plaatsnamen en persoonsnamen in een rentenboek van Lede.

Sedertdien verschenen er in « Het Land van Aalst » geregeld artikels van zijn hand in verband met Lede.

Het nu voltooide werk is een voorbeeld van degelijkheid en diepdoordachte studie, uitgedrukt in een bevattelijke taal.

De Brouwer heeft trouwens nog veel meer op zijn actief. Hij heeft al verscheidene prijzen en bekroningen in de wacht gesleept. Vooral interessant is zijn, eerst in het Land van Aalst verschenen, boek : « Bijdrage tot de geschiedenis van het godsdienstig leven en de kerkelijke instellingen in het Land van Aalst tussen 1550 en 1621. »

Hij is een stille bescheiden vorser en verdient het werkelijk, dat hij eens « in het zonnetje wordt gezet ».

De heer Courteaux dankt op zijn beurt het gemeentebestuur voor het aan Z.E.H. De Brouwer verleende ereburgerschap en voor het feit dat dezes werk binnen het bereik van de bevolking werd gebracht. En hij wenst ten slotte dat de feesteling nog lang het « labeurpaard » van « Het Land van Aalst » moge blijven.

Dr. Grijpdonck wendt zich nu tot pastoor De Brouwer en noemt

hem « Vriend en Eerwaarde Heer Pastoor ». Hij noemt hem in de eerste plaats « vriend » en wijst erop dat die vriendschap reeds 35 jaar oud is. Hij is zeer verheugd over het aan zijn vriend toegekende ereburgerschap. Hij spreekt hier niet als kabinetchef, maar als inspecteur-generaal voor culturele aangelegenheden en vertelt in verband daarmee een anecdote.

Daarna schetst Dr. Grijpdonck op zijn losse, bevattelijke en toch meeslepende wijze, hoe hij heden de rol van de kringen voor geschiedenis en oudheidkunde ziet.

De opvattingen over de geschiedenis zijn zeer veranderd. Het gaat niet meer uitsluitend om politieke, militaire en economische geschiedenis.

Honderd jaar geleden dacht men vooral aan grote figuren en versteende getuigenissen. Daardoor belette men dat een inzicht zou verdwijnen in het gewestelijke en zelfs in het totale van de geschiedenis.

Voor de kleine man, het volk en de grond als dusdanig had men geen oog. Dat stond immers in functie van de heer, die geacht werd de gang der dingen te hebben bepaald.

Daarin kwam echter een kentering. En de huidige taak van de kringen voor geschiedenis en oudheidkunde bestaat erin het leven van grote en kleine gemeenschappen op te maken uit de gegevens; in het licht van de hele evolutie, waar de mens in thuis hoort te zien, hoe hij voorbereid en aangepast werd om « zijn gang » te gaan en daar in slaagde of mislukte en waarom; het aandeel te bepalen in de geschiedenis van de mensheid van dichters, schilders, romanschrijvers; de wisselwerking te onderzoeken tussen taal en bestuur; leiding, gebrek aan leiding, tegenstellingen...

Om dat alles te belichten zijn er honderden vorsers nodig. Maar het kan er ons toe brengen de bepalende en remmende factoren te vinden in de evolutie naar en van onze huidige bestaanswijze.

Het werk is echter reusachtig. En het dient systematisch en gecoördineerd te geechieden. Van het midden van de 19de eeuw af moeten we teruglopen om de eerste helft van die eeuw en de 18de eeuw uit te putten, en te weten wat er aan archiefmateriaal beschikbaar is.

Dan zal men een ander inzicht krijgen in heden en verleden, in de mislukkingen, het « verraad der klerken », en dies meer. We zullen inzien, waarom de dingen verliepen zoals het gebeurde.

Naast deze feitenstudie staat dan de mens zelf : wie was hij en hoe leefde hij ?

Hier treedt de heemkunde op. Deze werd gecoördineerd door Dr. Weyns. Ze zoekt de mens in zijn binnenste levensopvattingen, onderzoekt zijn bevattingsvermogen. Ze ziet de mens tegenover zijn omgeving in de steeds terugkerende dingen van het leven : geboorte, groei, spel, volwassenheid, verliefdheid, verloving, bruiloft, betrekken van een eigen huis, merken van dat huis met zijn persoonlijkheid; het zich terugtrekken, zich bewegen op een ander vlak : traditie vasthouden en aan het volgende geslacht de waarde bekend maken van wat moet behouden blijven.

Dit alles omlijst door het gebied waar men woont : hoeve, beek, verdwenen kasteel, dat in verhalen en sagen echter voortbestaat dan toen het er nog stond.

Geschiedenis en heemkunde vullen elkaar aan. Ze brengen het bewustzijn van de onvergankelijkheid van de dingen waarin we leven — ook als ze materieel verdwijnen — en van de geschiedenis van het eigen volk.

Die twee werden ook door pastoor De Brouwer samengebracht in zijn werk over Lede. Er moet natuurlijk nog geschreven worden over Lede. Doch er is ontzaggelijk veel gepresteerd. En bij het verdere vorsen zal men steeds terugkeren tot het nu verschenen werk.

Spreker hoopt dat pastoor De Brouwer medewerkers zal krijgen en tijd en gelegenheid zal hebben voor algemener geschiedenis, maar toch verbonden zal blijven met het heem en als priester zijn volk zal blijven dienen.

Na deze boeiende en op een daverend applaus onthaalde spreekbeurt, verleende de heer Courteaux het woord aan Dr. Weyns, conservator en schepper van het openluchtmuseum te Bokrijk, die, ter vervanging van de door ziekte weerhouden Dr. Goossenaerts, zal handelen over « Karnen of Boteren in Vlaanderen ».

Dr. Weyns sluit zich aan bij de hulde aan Z.E.H. De Brouwer en noemt dezes werk een van de beste monografieën van het Vlaamse land.

Dan begint spreker zijn eigenlijke voordracht met een verhaaltje over zijn 80-jarige moeder, van wie hij weet hoe haar moeder vroeger karnde.

Onmiddellijk duikt het probleem op van « karnen » of « boteren » als woord en van de verspreiding van beide woorden.

Nadien wordt uitgelegd hoe het karnen in grootmoeders tijd geschiedde, van het bewaren en laten dikken der melk af tot de boter bij de « kremer » belandde. Alles wordt grondig beschreven en lokt aktieve belangstelling uit bij het gehoor dat vragen stelt en zelf uitleg geeft over eigen ervaring.

Na die inleiding wil spreker aan de hand van lichtbeelden de verschillende methodes van het karnen nader bekijken.

Men toont koperen melkemmers, zeven, melkstopen, teilen, « boterstanden », boterlepels, boterschotels, boterkorven...

Daarna worden de verschillende soorten van karnvaten onderzocht telkens met de geografische spreiding.

Men begint met de handbediende methodes : de « buikstande », de kegelvormige stande, de tobbe voor roomboter, de stande met draaiende stamper; het wiegvat, de drievoetstande, het rolvat en het liggend vat.

Nadien volgen beelden uit de « mechanisatie » : het hangend wiel en de rosmolens en ten slotte nog het tuimelvat.

Dr. Weyns eindigt zijn uiteenzetting met verhalen over de gebruiken in verband met het boteren en inzonderheid in verband met wat er vooral vroeger gedaan werd om het « betoveren » van melk of vat tegen te gaan of ongedaan te maken.

Na het verstommen van het applaus, dankte de heer Courteaux,

vertelde zelf een en ander over het geloof in toverij, werden er vragen gesteld en werd er druk nagepraat.

Ten slotte kwam Z.E.H. De Brouwer dan zelf aan het woord om iedereen en vooral het gemeentebestuur en hen die alles mogelijk gemaakt hadden te danken en er op te wijzen, dat de mens niet alleen leeft van brood. Hij meent dat hem te veel eer werd aangedaan. En wat het schrijven van de Geschiedenis van Lede betreft, zegt hij dat het hier ging om « een drang ».

Wanneer nu nog de erewijn geschonken is, is het academische gedeelte van de plechtigheid afgelopen en is het 2 uur, zodat het tijd wordt zich naar « Den Bonten Os » te begeven om ook voor het stoffelijk gedeelte van de mens te zorgen.

Er waren zowat vijftig eetgasten. Het maal was uiterst verzorgd, de bediening was keurig; voor de omgeving was gezorgd; de atmosfeer was gezellig; de spijzen overvloedig en smakelijk. Het laatste gerecht bestond uit vlaaien, wat Dr. Weyns deed uitroepen, dat vandaag alles heemkundig was, tot de spijskaart en de gerechten zelf toe.

Intussen had broeder Juliaan enkele bijzonderheden gegeven over de viering van het 550-jarig jubileum van O.L. Vrouw van Lede in 1964.

Als laatste agendapunt van de gouwdag brachten we kort na vier een bezoek aan de kunstschatten der kerk.

Z.E.H. De Bouwer wees ons op wat er van het oudste gedeelte der kerk uit de 14de eeuw bewaard was en hoe het oude koor bij de vergroting ingeschakeld werd in de nieuwe middenbeuk. Hij wees op de zeer mooie predikstoel, het koor met het hoofdaltaar en de wetenswaardigheden die er verband mede houden. Wij brachten een bezoek aan het O.L. Vrouw-altaar en nadien aan het altaar van de H. Anna, een soort kopie van dat van O.L. Vrouw.

Eindelijk begaf men zich dan naar de sakristie voor de eigenlijke kerkschat.

Daar kregen we historische en andere uitleg over prachtige, fijnbewerkte en met edelstenen bezette massief zilveren monstransen, cibories en kruisen van in bepaalde gevallen onschatbare waarde, uit de 16de, 17e en 18de eeuw. De meeste van deze godsdienstige kunstvoorwerpen werden speciaal voor Lede zelf vervaardigd, wat bijkt uit de beeltenis van de « Nood Gods ».

Het was kort vóór halfzes, toen we door de sakristiedeur buitengelaten werden in de kletsende regen die door een hevige wind in ons gezicht werd geslingerd.

De gouwdag te Lede was voorbij.

En niettegenstaande het slechte weder is hij schoon, leerrijk en goed geweest, werd een man gehuldigd die het dubbel en dik verdient en geloof ik dat die dag ons dichter bracht bij het doel dat wordt nagestreefd door plaatselijke geschiedenis en heemkunde, zoals dit door Dr. Grijpdonck en Dr. Weyns tijdens de academische zitting werd omschreven.

DILBEEK. **B. Boel.**

Van J.F. Bondroits boekje over de akute ziekten (1713) naar Henri Pirennes opvattingen over Vlaanderens tweetaligheid

Nu de gemeente Everbeek, dank zij de vastlegging van de taalgrens, welke op 1 september 1963 van kracht werd, bestuurlijk tot de provincie Oost-Vlaanderen, d.i. tot het Nederlandssprekend territoor van België is gaan behoren, komt het niet ongepast voor aan een arts, die in de ex-Henegouwse gemeente geboren werd, de aandacht te wijden. Zijn leven heeft zich afgespeeld te Oudenaarde waar hij metterwoon gevestigd was en zijn praktijk uitoefende, en te Geraadsbergen waar hij geroepen werd om een zware epidemie van besmettelijke ziekte te bestrijden.

Van zijn persoonlijkheid en zijn werk zou niet veel tot de twintigste eeuw doorgedrongen zijn, als hij niet de auteur geweest was van een minuskuul boekje dat hij zelf niet kon publiceren, maar dat door zijn broeder werd uitgegeven.

Dat Jan-Filips Bondroit te Everbeek geboren werd kan niet betwijfeld worden (1). Wanneer, is misschien op te sporen in de archieven zo die nog bestaan. Te Oudenaarde zal hij, hoogstwaarschijnlijk in 1711 gestorven zijn; uit de kontekst van zijn boekje is het een en het ander op te maken. Doch data en plaatsen hebben in het medisch-historisch verband waarin Bondroit verschijnt, niet veel te betekenen. Daarentegen is het geschriftje, het enige overigens dat hij naliet, wel het memoreren en het ontleden waard, omdat het een bijzonder licht werpt op de gebeurtenissen die er het aanzijn aan gaven.

Jan-Filips Bondroit behoort tot het eind van de zeventiende en het begin van de achttiende eeuw. De titelbladzijde van zijn boekje luidt: **Joannis Philippi / BONDROIT / Everbecani / Medici Theorici, Almae / Universitatis Lovaniensis Me/dicinae Licentiati et in Urbe / Aldenardensi Medici Regii / quondam Celeberrimi / Tractatus / DE MORBIS ACUTIS IN GENERE / Et Morbis Epidemicis cum constitutione / epidemica aliquot annorum et / pestilentiae Londinensis. / In lucem editus / Per ADRIANUM BONDROIT / Medicinae apud Lovanienses Licen / tiatum et apud Gerardimonten / ses Medicum Pensionarium.**

Met een enkele zinssnede uit de opdracht erbij, komt men dus al wat meer aan de weet. Het boekje zelf werd uitgegeven door Adriaan, de broeder van Jan. Die Adriaan was stadsgeneesheer te Geraardsbergen; Jan was het te Oudenaarde. Beiden waren licentiaten in de

(1) cfr. de titel van zijn boekje waar de auteur zich Everbecanus noemt.

geneeskunde en haalden hun bul te Leuven. Jan was, blijkens zijn geschrift, een aktief medicus die wat voor studie voelde. Hij zal vermoedelijk op een niet te gevorderde leeftijd gestorven zijn. Dat hij in aanzien stond laat zich vermoeden vermits zijn broeder een voltooid handschrift naar de drukker en uitgever bracht.

Het was Adriaan die de opdracht schreef, gedagtekend 13 januari 1712. Die opdracht is bestemd voor Gaspard vander Goten, staatsraad van zijne keizerlijke majesteit. De gebroeders waren hem dank verschuldigd omdat hij hen vanaf hun prille jeugd onder zijn bescherming had genomen. Adriaan Bondroit spreekt van Brabantia nostra als van zijn en zijns beschermheers vadergrond. Vlaanderen komt onder zijn pen niet voor als de eigen landstreek. Er is ook een **ad lectorem.** Wie het schreef, Jan of Adriaan, is niet uit te maken. Alleen blijkt er nog eens uit dat de inhoud van het boekje het resultaat is geweest van observatie en studie naar aanleiding van de epidemische ziekte die Geraardsbergen en omgeving vanaf de maand augustus 1709 tot augustus 1710 teisterde, en hele gezinnen in de dood heeft gesleept.

Het opzet van het geschrift is de artsen in hun praktijk te helpen, de ziekte beter te leren diagnosticeren en genezen. Zo zal Geraardsbergen weer die heerlijke plaats worden, waar de lucht zuiver is, ver van de riolen en vuilnisbakken der steden, aan de voet van de heuvel waar de H. Maagd vereerd wordt als de troosteres van de bedrukten. Zo zal men ook aan het gezelschap van de Stoïcijnen en van de Balten ontsnappen, mannen die bedillen op alles, niet omdat zij veel vragen, maar omdat zij de gekste dingen van de wereld vragen. Wat Bondroit met die Balten bedoelt, is niet zeer duidelijk.

Het boekje verscheen : Bruxellis, Apud Guillelmum Fricx. Het telt 99 bladzijden tekst, en een index van 3 blz. Afmetingen : 12,5 cm. × 7,5 cm. Blijkens een met de hand geschreven aantekening op de titelpagina heeft het eksemplaar uit de Gentse universiteitsbibliotheek, dat voor ons ligt, toebehoord aan : Convent. Gand. ff. Min. Rec. 1713. Het zal dan waarschijnlijk met de bezetting van ons land door de troepen van de Franse Republiek, de bekende peregrinaties hebben doorgemaakt om te belanden op de plaats waar het zich nu bevindt : Catalogusnr. Med. 1904. Er zitten tamelijk veel drukfouten in de tekst. Een achttiende eeuwse hand heeft er op het voorlaatste schutblad een twaalftal aangestipt; er zijn er veel meer. Het Latijn van Bondroit is van geen hoog gehalte.

Het boekje van Jan-Filips Bondroit is ontstaan na een epidemie te Geraardsbergen in de jaren 1709 en 1710. Wat die epidemie precies geweest is, kan men moeilijk achterhalen. Zij was hoofdzakelijk gekenmerkt door een akute koorts. Bondroit brengt geen geschiedenis of geen kasuistiek van de epidemie, doch schrijft een algemeen traktaat dat hij fundeert op zijn ervaringen met de Geraardsbergse ziekte. Voorts heeft hij voor zijn geschreven studie geput uit hetgene de Londense pestilentiële ziekte aan geschriften heeft opgebracht. Maar de Londense pest die zoveel slachtoffers eiste in de jaren 1665-1666, dat zij in de geesten angst, en in de medische annalen sporen had nagelaten, was een echte pestziekte. Wat er te Geraards-

bergen in 1709 en 1710 voorviel, zal geen pest geweest zijn. Koortsziekte en besmettelijke ziekte met hun vele varianten, schijnen door Bondroit al te gemakkelijk geünifieerd te zijn geworden, al hebben ze wel wat symptonen gemeen.

Door zijn auteur wordt het boekje als een « traktaat over de akute ziekten in het algemeen » bestempeld. Het is een korte handleiding die uit de waarneming van veel konkrete gevallen, en uit de studie van gedrukte dokumenten kon saamgelezen worden. Akute ziekten worden met epidemische ziekten geïdentificeerd; het klopt niet in zijn geheel, want de twee dekken elkaar niet volledig. Maar toch valt er iets voor te zeggen. In Bondroits tijd was de ziekteleeer ter zake niet zo scherp genuanceerd : wat toen akuut was, ging meestal voor aanstekelijk door, en wat aanstekelijk was, stond bijna gelijk met epidemisch, en epidemisch was meestal identiek met besmettelijk. Epidemische koortsen worden door Bondroit gedefinieerd; er wordt voorts een onderscheid gemaakt tussen stationaire koorts, seizoenkoorts en interkurrente koorts. Ook de genius epidemicus wordt terloops gememoreerd. Met kritisch-historisch te lezen kan een arts er thans wijs uit worden, maar hij zal spoedig tot de vaststelling komen dat de term koorts slechts een verbindingsteken is tussen zeer diverse ziekten.

Wie het met het oog van de moderne medicus bekijkt, kan onder het beschrevene zoveel uiteenlopende ziektebeelden identificeren als roodvonk, tyfuskoorts, moeraskoorts, difterie, mazelen, longontsteking, buikloop (cholerine, cholera), pokken. Als etiologisch moment in het ziektebeloop wordt de aandacht hoofdzakelijk besteed aan het weder en aan het jaargetijde; hygiënische, lokale, sociale, ekonomische, individuele voorafgaande patologische faktoren worden volkomen over het hoofd gezien. Het plotselinge en het massale karakter op nagenoeg dezelfde tijdstippen van het jaar, dat kenmerkte vooral de akute besmettelijke ziekten.

Naarmate hij de ziekte uit hun symptomen leert erkennen, doet Bondroit het terapeutisch middel aan de hand, hij is altijd bang dat de arts-lezer het goede moment om de evolutie van de ziekte ten gunste te keren, zou laten voorbijgaan. Hiermee tekent hij zichzelf als een man van de praktijk, minder als een man van de teorie. Men kan overigens gerust zeggen dat zijn doceren op het onmiddellijke en het onvoorwaardelijke genezen en niet op het schema of de indeling van de epidemische ziekten gericht is. Bij elk onrustwekkend symptoom geeft hij terstond de behandeling aan. Hij is een hartstochtelijk verdediger van de bloedlating in het beginstadium van de akute ziekte, op het gepaste ogenblik, later zou die venaesectio veel kwaad berokkenen. Hij schrijft o.a. die naar onze mening memorabele volzin over de bloedlating als terapeutisch middel tegen de waanzin « veel en vaak bloedlaten zal de patiënten veeleer volkomen zot maken dan ze te genezen » (blz. 76). Bondroit behandelt het symptoom, het symptoom roept bij hem onmiddellijk een korresponderend medikament of behandelmetode op.

In de beschrijving van de ziektesymptomen en van de evolutie

der ziekte is Bondroit van een ontstellende direktheid: hij observeert scherp, en is een vreselijk juist prognosticus wanneer een fataal symptoom merkbaar wordt.

Het medikamenteus arsenaal van Bondroit blijft tot het toenmalige beperkt, maar hij verwaarloost niet de werking van de medikamenten met uitwendige middelen te ondersteunen. Zo laat hij tegen de zogenaamde « iliaca passio », een vlag die vele ladingen dekt, o.a. de blindedarmontsteking, voor een paar dagen op de zere buik een levende jonge kat slapen (blz. 43), daarna een flink laxerend drankje geven en het katje niet wegnemen voordat dit drankje zijn uitwerking heeft gehad.

Wat een met angst vervulde herinnering de grote Londense pest, een epidemische ziekte die een halve eeuw te voren de Engelse hoofdstad in een begraafplaats had herschapen, in de geesten had nagelaten, kan men opmaken uit een tiental bladzijden door schrijver geëxcerpeerd uit niemand minder dan de Engelse clinicus Tomas Sydenham, die de Londense epidemie had meegemaakt en hierover had geschreven. Uit de samenhang leert men dat de Geraardsbergse epidemie van 1709-1710 geen pest, in de echte betekenis van het woord, is geweest. Bondroit wil alleen maar waarschuwen en zijn kollega's leren uit hun ogen te kijken, want de miasmen, d.z. de kiemen van de ziekte, kunnen van het ene lichaam, rechtstreeks of onrechtstreeks, op het andere overspringen, het is de luchtgesteldheid en het jaargetijde, wanneer tal van ongunstige faktoren samentreffen, die de doorslag geven en de pest doen uitbreken.

Op het eind van zijn traktaat plaatst Bondroit vier briefjes die hij van uit Oudenaarde als antwoord op een vraag om voorlichting heeft gezonden. Het was terapeutische raad van een oudere aan jonge kollega's. Een ervan draagt de datum van 23 september 1703, begin van de herfst, waarop de epidemische ziekten op hun hoogtepunt plegen te zijn. Die brieven bewijzen dat Bondroit van een goede faam genoot en dat zijn kennis van de besmettelijke ziekten in de streek hoog aangeschreven stond.

* * *

Het boekje van Jan-Filips Bondroit is geen meesterstukje. Er zit niets nieuws in. Het is maar een gekondenseerd extrakt uit boeken, gelouterd door wat persoonlijke ervaring. Het behelst in hoofdzaak symptomatische terapie, die als voornaamste kenmerk draagt door haar beredeneerde mildheid geen schade te berokkenen.

Dit klein boekje komt meer de reputatie van een geneesheer ten goede dan de leerstellige geneeskunde.

Er waren in Bondroits tijd geen medische tijdschriften bij de vleet, provinciale geneeskundige kommissies die tot taak hebben de preventieve geneeskunde te organizeren en bij het minste noodsein een heel raderwerk van vérreikende maatregelen uit te schrijven en te doen toepassen, bestonden niet. Het waren de artsen zelf die met eenvoudige en meestal niet hoogvliegende druksels de aandacht var

de practici gaande maakten. Zij deden dit wanneer de nood aan de man kwam. Hun geschriften waren zeer plaatselijk gericht, en dan ook plaatselijk getint. Het meest opgangmakende geschrift was het driedelige van P.J. van Bavegem **Verhandeling over koortsen in het algemeen** dat te Dendermonde in 1788-1790 verscheen, en door de rijkdom van zijn dokumentatie Europese weerklank vond. Enkel vooruitstrevende artsen namen die taak op zich. Vaak gebeurde het dat de stadsoverheid hen daartoe verzocht en de kosten van de uitgaaf op zich nam.

Er heeft zich in Zuid-Nederland, in de zestiende, zeventiende en achttiende eeuw een hele medische literatuur opgehoopt die men kan onderbrengen onder de benaming « pestboekjes ». A. van Schevensteen heeft een werk in twee delen van elk bij de 500 bladzijden gewijd aan de studie van de dokumenten over de pestziekten die hij in het markiezaat Antwerpen alleen heeft kunnen ontdekken (2). Hetzelfde werk werd, mutatis mutandis, ondernomen voor andere landstreken in Noord en Zuid. Het waren steeds alleenstaande geneesheren die pestboekjes hebben geschreven volgens de eis van het ogenblik.

Deze okkasionele geneeskundige literatuur die zich ook op andere gebieden, b.v. van de openbare en private hygiëne laat nawijzen, is een bijzonder kenmerk van de kulturele en sociologische struktuur van het oude regime. Zij wijst er o.m. op dat de beste vertegenwoordigers uit het tamelijk gesloten korps van geneesheren uit die tijd, tot het nemen van maatregelen van voorzorg op een ruim vlak gewonnen waren, al was hun beroepsaktiviteit meer dan nu zeer personalistisch gericht.

Ik wilde met deze studie over het kleine boekje van Bondroit, dat zeker met zijn invloed niet verder zal gereikt hebben dan tot het het zuidelijke gedeelte van het Land van Aalst en het Land van Oudenaarde, alleen maar de aandacht er op vestigen dat de artsen altijd op de bres hebben gestaan wanneer de volksgezondheid gevaar liep. Zij deden dat op hun manier, zoals zij het nu niet anders doen in onze zeer georganizeerde en gestruktureerde samenleving.

Het geneeskundig bestel is in de loop van de geschiedenis niet een afzonderlijk en uit eigen kracht gegroeide sociologische formatie. Het is altijd de vrucht van andere krachtsontplooiingen waar een maatschappelijke streving aan ten grondslag ligt. De geneeskundige strukturen in alle samenlevingen, te beginnen met de Egyptische, over de Romeinse, de Middeleeuwse tot de twintigste eeuwse, volgen op een zekere afstand, die in de moderne tijd immer korter wordt, de sociale strukturen op de voet. Daar liggen de werking en de inrichting van het medische beroep en van zijn beoefenaren in geankerd. Het medische beroep met zijn verplichtingen tegenover de maatschappij is een van uit sociale gronden gericht beroep. Het is de

(2) **Documents pour servir à l'étude des maladies pestilentielles dans le marquisat d'Anvers.** Brussel 1931.

enige gemene deler die de koerswijzigingen in de loop van de eeuwen verklaart.

Bondroit schreef zijn eenvoudig boekje in het Latijn. Het was in die tijd, het begin van de achttiende eeuw, de taal van de gestudeerden over heel westelijk Europa, op enkele schaarse uitzonderingen na, die zich van de volkstaal voor het verspreiden van hun ideeën bedienden.

In Zuid-Nederland heeft dit nog een heel bijzondere betekenis. Men weet dat éne van H. Pirennes stellingen luidt dat sinds onheugelijke tijden de intellektuelen in Vlaanderen tweetalig waren, en namelijk het Nederlands voor de dagelijkse omgang met het volk, het Frans voor hun geestelijke omgang gebruikten. Wanneer men de toestand op het medische vlak nagaat, valt het heel anders uit. Over geneeskunde werd vanaf de Middeleeuwen tot aan de Franse Omwenteling in Zuid-Nederland, d.i. boven de Frans-Nederlandse taalgrens, in het Latijn of in het Nederlands geschreven.

Jaren geleden heb ik de druksels van onze boven de taalgrens geboren Belgische landgenoten nagezien; slechts 6 procent waren in het Frans. De, universitair, gediplomeerde licentiaten in de geneeskunde, schreven in het Latijn of al eens in 't Nederlands. De door de gilden en medische kolleges gediplomeerde chirurgijnen en vroedmeesters, schreven in de volkstaal, d.i. het Nederlands boven, het Frans beneden de taalgrens. Niets valt duidelijker op in de medische publikaties die in België gedurende een vijftal eeuwen verschenen.

Met de Franse bezetting, vanaf het einde der achttiende en het begin der negentiende eeuw werd het anders en viel de Nederlandstalige medische boekenproduktie op 6 procent van de titels; deze 6 procent stamde van de oude garde die uit het oude regime was overgebleven en haar taalgewoonten handhaafde. De Zuid-Nederlandse artsenstand was dus niet tweetalig, maar opvallend ééntalig, Henri Pirennes bewering ten spijt.

Het Nederlands taalgevoel was zo sterk in die zeer belangrijke intellektuele elite, die de geneeskundigen waren, vastgeworteld dat het Latijn dat zij schreven, duidelijk de Nederlandse taalsporen in stijl en zinsbouw vertoonde. En wanneer het al eens nodig was een medisch begrip te verduidelijken en op een uitdrukking of woord uit de volksmond een beroep te doen, dan was het altijd op het Nederlandse woord. Bij Bondroit is het ook zo (blz. 38).

Het minuskuul boekje zonder opvallende betekenis van Jan-Filips Bondroit uit de gewezen Henegouwse, nu Oost-Vlaamse, taalgrensgemeente Everbeek, was er voor ons de aanleiding toe, buiten enkele louter medische, ook algemeen kultuur-sociologische en linguistisch-politieke beschouwingen in het midden te brengen.

We hopen dat zij hun gang mogen gaan.

GENT. **Dr. L. Elaut.**

De gedenksteen in de Kapel van de Zwarte Zusters te Aalst

Ludolphus De Hert, oud pastoor-deken van Aalst, was de laatste overblijvende monnik van de Norbertijnerabdij van Drongen (1).

Ludolphus De Hert was ook geestelijke bestuurder van de Zwarte zusters te Aalst en hij liet in hun kapel langs de evangeliekant een gedenksteen in wit marmer oprichten, tot nagedachtenis van de laatste monniken van Drongen (2).

---

(1) G. DE SMET in LAND VAN AALST. 10e jaargang (1958), nº 3, bl. 189.
(2) Tekst van het monument.

NORBERTI SOBOLEM FATUM DETRUSIT ASYLO
NORBERTO FIDI NON MINUS USQUE SUMUS.
D.O.M.

MONUMENTUM ABBATIAE TRUNCHINIENSIS CANONICI ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS SUPPRESAE 1a JAN 1797 POSTQUAM FLORUISSET SAECULIS SEPTEM VIVENTIBUS 36 CONFRATRIBUS QUAM ORDO MORTIS HIC ANNOTATA.

		OBITUS	AET.
1.	AMPLISSIMUS D. ADRIANUS DE CONINCK, 42 us ABBAS	1810	75
2.	R.D. FERDINANDUS DE BRABANDER quondam cantor	1797	76
3.	BERNARDUS DE MORTIER, past. in Landeghem	1798	62
4.	GILBERTUS NEYT, past. in Astene	1798	79
5.	SYARDUS LAUWAERT, past. in Sonneghem	1798	75
6.	LEOFIDELIS EECKELAERE	1800	33
7.	MICHAEL GOETHALS sacrista	1800	62
8.	LUDOVICUS DE WAELE, quondam cellarius	1800	80
9.	GUILELMUS JODOGNE, past. in Drongen	1801	61
10.	CAROLUS MADERE	1801	55
11.	LIVINUS MISPREUVE S.T.L., past. in Ursel	1801	57
12.	EUGENIUS SOMERS S.T.L., praep. in Nevele	1802	64
13.	MILO VAN PETEGEM prior, past. in Wontergem	1803	60
14.	ISFRIDUS DE LANGHE, vicep. in Nieuwkerke	1803	39
15.	R. ADM. D. FREDERICUS LAMMENS Decanus, past. in Nevele	1807	47
16.	R.D. EVERMODUS DE CLERCK, past. in Welden	1810	45
17.	HUGO BEIRENS cellarius	1812	64
18.	GERULPHUS SIMOENS, vicep. in Eeghem	1813	66
19.	JOSEPHUS BERTRANT	1816	66
20.	LEONRDUS SIRON, povisor past. in Ronsele	1-11-1816	72
21.	NORBERTUS DE PLANCKE, supprior	1817	64
22.	HERMANUS THIENPOND, past. in Erondegem	1817	56
23.	DOMINICUS VERMEULEN, sacrista	1820	84
24.	JOANNES DE LAVAL, past. in Afsne	1823	87
25.	HENRICUS DE JAEGHER, past. in Heusden	1825	67
26.	JACOBUS LEMS, magister refectorii	1825	76
27.	ANTONIUS VLAMING S.T.L., past. in Grammene	1827	72
28.	GERLACUS TRIEST, provisor past. in Sonneghem	1836	89
29.	FRANCISCUS LION, past. in Baerle	1837	69
30.	BASINUS STICHELBAUT, past. in Meyghem	1837	83
31.	HUBERTUS DE MARE, past. in Vinderhaute	1837	76

De tekst van dit gedenkteken leert ons dat de abdij van Drongen door de Franse Revolutie werd opgeheven op 1 januari 1797, na een bestaan van zeven eeuwen.

Op het monument staan de namen gebeiteld van de 36 overblijvende monniken met hun bediening, het jaar van hun overlijden en hun ouderdom. De eerst genoemde is de 42e en laatste abt van Drongen Adriaan De Coninck, die stierf in 1810 als pastoor van Zomergem en wiens grafsteen ingemetseld zit in de kerkmuur van Zomergem. Pater Frederik Lammens stierf in 1807 als pastoor-deken van Nevele en Pater Ludolphus De Hert, stierf in 1851 als pastoor-deken van Aalst. De lijst van de overblijvende monniken, wier namen in het gedenkteken gebeiteld staan, leert ons dat verschillende monniken voor en ook na de Franse Revolutie bij de opheffing der abdij, ambten van pastoor en onderpastoor waarnamen in verschillende parochies van het bisdom Gent.

De volgende parochies hadden monniken van Drongen als pastoor : Landegem en Astene tot in 1798; Drongen tot in 1801; Nevele tot in 1807; Welden tot in 1810; Ronsele tot in 1816; Erondegem tot in 1817; Afsnee tot in 1823; Heusden tot in 1825; Grammene tot in 1827; Zonnegem tot in 1836; Baarle, Meigem en Vinderhoute tot 1837; Gontrode en Ursel tot in 1838; Wontergem en Deurle tot in 1846. Sommige van deze parochies kenden reeds gedurende eeuwen als pastoors monniken van Drongen, andere plaatsen werden slechts door Norbertijnen bezet na de Franse Revolutie. Enkele monniken bezetten ook plaatsen van onderpastoor als te Nieuwkerken (Waas), te Egem, Nevele, Zele en nog meer andere. Enkele ook van de monniken, wier namen op dit gedenkteken vermeld staan, bleven zonder plaats, omdat zij bij hun familie bleven tot aan de dood en worden in de lijst met de bediening die zij in de abdij uitoefenden, vermeld. Sommige monniken verbleven ook in de dekenij te Aalst en stierven er.

Al de monniken van Drongen, maar heel in het bijzonder deze die met name in het gedenkteken gebeiteld waren, hadden hun deel in de stichting van hun laatste overblijver : pastoor-deken De Hert. De stichter verzekert hierdoor dat in de kapel van de Zwarte Zusters te Aalst eeuwigdurend een dagelijkse mis zou gecelebreerd worden tot lafenis van allen, waarvoor hogergenoemd klooster jaarlijks 600 brabantse gulden zou betalen.

ZONNEGEM. **G. De Smet.**

32.	AMANDUS JANSSENS, past. in Ursel	1838	83
33.	PETRUS PODEVYN ,past. in Gontrode	1838	68
34.	ENGELBERTUS DE VINCK, past. in Deurle	1846	94
35.	GODEFRIDUS D'ANVERS S.T.L. MAG. NOV., past. Wontergem	1846	91
36.	R. ADM. D. LUDOLPHUS DE HERT, Decanus et past. Alosti	1851	80

ULTIMUS SUPERSTES IN PERPETUUM IN HAC ECCLESIA FUNDAVIT MISSAM QUOTIDIANAM IN REFRIGERIUM A.A. CONFRATRUM ET BENEFACTORUM DEFUNCTORUM RELICTO ANNUO STIPENDIO 600 FL. BRAB.

R.I.P.

St Adriaans Abdij te Geraardsbergen

Inventaris 1791

In een lijvig, in perkament gebonden boek, betiteld: « Liber annalium ecclesia Sti Bartholomei ab anno 1068 » L.A. hebben we toevallig de inventaris gevonden, opgemaakt in 1791 van de voorwerpen die zich op dat ogenblik in de St Adriaans-Abdij te Geraardsbergen bevonden.

We denken dat deze inventaris nuttig zal zijn voor navorsers en belanghebbenden.

« Extract uyt het proces verbael gehouden ende ondertekend door den eerweerden heere prior ende voordere religieusen der abdye van Sinte Adriaens mitsgaders door Joes Schorreels camerlinck, den Bailliu Wicheleer ende synen broeder als mede andere geEmployeerde van den abt ter causen van syn vertrek van dese abdye gesloten den 27 decembris 1792, daer in ondere andere staet als volgt:

Gemaeckten inventaris 't jaar 1791

een cruys van den eerw. heer prelaet	4 oncen 20 asen
Fl. 152.6.0 & voor 't fatsoen 45 Glds aen Spoelman	
item nogh een cruys van	3 & 1/2 oncen
nogh d helft van een cruys	2 oncen
eenen nallienkoker	1 once
eene ketinge voor t cruys aente hangen	
item de goude bollekens boven de guispeld der ketinge	
eenen ring met rooden steen in van diamant	
1 dito met eenen rooden steen van diamant	
1 dito met rooden steen waer op een buse (?) gesneden	
1 ringh met 1 diamant in van j. meyer gekoght	900 guls.
1 horlogie van heer abt van adorp N. 1094	
1 dito van d heer abt van haevermaet	
1 penningh der huldinge van de keyserinne M.T. 1744	
2 penningen een halve guinée groodt	
1 dito met twee L.L. op van Louis XIV van 1721	
1 van een halve souvereyn groodt	
1 van Carel den VI een dobbel souveryne groodt	
1 cappitelanser gereshveert van aen syne K. Apostolique majestyd franciscus	
den ... de volgende silvere effecten op interest te geven.	
naer den oorlogh te croiseren à 4 & 1/2 par cent	

swaer oncen engelschen			Guls.	Stv.	oord
25.-.10	19 silvere lepels 12 fourchetten	met de waepen van abt Ildephons op	204.	15.	00
55.8.7	15 fourchetten 7 lepels 1 tinen lepel	met de voors. waepen op	166.	4.	
27.3.2	2- 4 cante kandelaers voor op de tafel waer abt Haeseleers waepen op		81.	9.	
17.10	7- lepels 1- soeplepel 2- fourchetten	.....	52.	10.	

19.15.2	2- kandelaers voor op tafel met d'abt Roelandts waepen op		89.	5.	
33.6	1 kelck patena	.....	99.	18.	
15.12.2.	2 gevronge tafelkandelaars		80.	2.	2.
25.11.	2 8 cantige platte bilakers		76.	13.	
22.16	2 ovale sauskommekens		68.	8.	
22.8.	2 kandelaers	.....	67.	6.	
33.7.	2 dito	.....	99.	6.	
42.3.2.	2 dito	.....	126.	9.	
42.4.2.	2 dito	van de sodchityd der studenten geoffert	167.	14.	
55.15.	1 Kercklampe door de ..... geoffert 1638		167.	14.	
47.7. 59. .	1 Lampet 1 lampet-schotel		319.	1.	
671.13	engelschen		1826.	0.	2.

den 12 meert zynde bovens effecten getransposteert ten stadhuyse. de sorte de waar over door 't magistraet recepissé is verleend aan d'abdye.

		oncen	*engels*
SILVER SCHOTELS .	eene met heer Adr. Roelants waepen op van	65.	—
	1 met d'heer prelaet Adr. Roelants waepen op	41.	—
	1 met de waepen van ildeph. van hoorde op	36.	—
	1 met hasseleers waepen op	25.	—
	1 met de waepen op van d heer abt van haevermaet en de twee wynpottekens met vergulde blommen op samen	59.	—
	1 ovaele met de waepen van d heer van haevermaet op	59.	—
	1 als voren met de wapen van dito van haevermaet	36.	10.
	1 schotel & 2 wynpottekens met de waepen van gever op	33.	1/2
	1 met heer roelants waepen op	39.	—
	1 als voren met de waepen van d heer roelants op	31.	1/2
	1 met d heer haevermaets abts waepen op	31.	6.
	1 sonder waepen op met twee wynpottekens	20.	—
	1 schenckschotel met d heer abt roelants waepen op	31.	6.
	1 sonder waepen op	9.	1/2
	1 suyckerschotelken op 4 pickeltiens	5.	—
CAFFEPOT :	de waepen op van abt ildeph. van hoorde form van een lampet	36.	—
	dito de waepen van abt van haevermaet op en Neptunus vergult van binnen	24.	14.
PORT DE CARAFFES	eene sonder waepen op	19.	—
WYWAETERVAT :	met een silveren cruys op	19.	1/2
WYNPOTTEKENS :	twee met d'heer haevermaet waepen op	22.	4.

LEPELS & FOURCHETTEN:			
	24 lepels - 1 tinnen lepel & 24 fourchetten binnen vergult met d'heer abt van haevermaets waepen op	54	5.
	42 lepels & 41 fourchetten met d'abt van hoorde wapen op	172.	1.
	2 platte dienlepels & 2 tinne lepels dito gewaepent	17.	10.
	32 caffelepeltiens	12.	6.
	13 oude fatsoen lepels & 10 fourchetten	40.	3.
	1 limonade lepel binnen vergult en buyten	6.	—
KANDELAARS	8 gemyne met d'heer roelants waepen op & kandeleers 2 met silvere tacken gevronge fatsoen	35.	12
	2 agathe ..... (?)	1000.	—
SAUSKOMMEKENS	2 ovaele	23.	6.
CHAUFFOIREN	2 ronde uitgesneden fatsoen	9.	2.
PEPER & SUYCKERBUSSE	te saemen	12.	—
KNIPTANGE	voor t suycker	4.	1.
NAILLENKOKER	swaer	3.	4.
OIRKUYSSCHER	swaer	—	3.
KETINGEN	twee voor horlogien	1.	1/2
WAPENS	dry voor de officiers der bosschen	7.	—
CACHETTEN	voor 't capittel 2	3.	—
LYSTIENS	van S. Maria Magd. & S. Jan Bapt.	5.	—
BRILKASSEN	twee	3.	1/2
CRUYS	vergult met den naem jesus op 2 cachetten van abt Robertus	3.	—
LAMPET	met d'heer roelants waepen op	47.	7.
BILLAKENS	twee achtcantighe	25.	7.
HORLOGIE	eene N. 71 door Crayton tot Londen		1/2
PENNINGEN	vier van Carel den VI van 1633 & 1666 1/2 croon grood	3.	—
STAF	in silver sonder vergulsel swaer	153.	—
INDEX	verbeldende een handt	4.	1/2
BOECK	voor de misse het beslagh en twee platen in midden	21.	5.
KANDELAERS	van de societyt der studenten	65.	1/2
	2 mindere soorte	38.	—
	2 dito	36.	3.
	2 dito	31.	4.
REMONSTRANCIE	eene silvere met rond fatsoen, engels en blommen op	99.	7.
	een dagelyckx dienende in d'abdye	139.	4.
WIEROOKVAT	met de kettingen	46.	14.
SCHAELTIEN	met lepelken	18.	2.
BUST	van de H. Martelaar Blasius	364.	1/2
KASSE	van 't lichaem van h. Martelaer Adrianus geschat op	1040.	—
KELCKEN	1 voor 1 klasses binnen en buyten vergult met gever waepens op	57.	9.
	1 voor 1 klasses	57.	9.
	4 gemeene dito 1 op den oudenbergh 1 int collegie	217.	2.

ARM	met de reliquie van H. Adrianus en 1 gouden rink aen	141.	3.
	een offerhande den H Adrianus verbeldende	20.	—
	1 dito gegraveert op een plate	12.	1/2
	d'andere reliquien in 't silver beslagen alle geschat saemen	38.	
	eenen voet verbeldende de Martelie van d'h Appolonia eenen van h. Blasius saemen sonder fatsoen geschat	19.	—
DOOSKEN	voort h. Chrisma	2.	1/2
	voor t h. Olie binnen vergult	3.	14.

NOTA : den 2.8.1791 heet den heer sacrist by heer abts order aen silversmit emanuel ter hand gestelt uyt de kercke :

gebrand silver uyt galonnen	F.	8.0.0.
gebrand goudt uyt stoffen		13.0.0.
gebrand silver uyt cassuyvels		13.6.0.
dito uyt schoonen myters		14.0.0.
silver uyt galonnen		8.8.0.
uyt tresten		16.2.0.
noch		4.11.0.
van diversche offerhanden des kercke saemen		45.10.0.
eenighe grondelingen voor		12.5.0.
een versleten h. olie doosken		10.10.0.
6 silvere kercklampen met ketingen		240.16.
noch van silvere offerhanden		103.18.
door d'heer abt hem gegeven		60.8.0.

LAMPE noch verbleven 1638 door d'inwoonders geoffert pesttyde 55.18.

COPER
2 ..... ketels
5 forneysen int wasch huys, backery, onderkeucken & wermkamer
60 bluspotten in de 2 keuckens, backery, waschhuys, warmkamer en sieckhuys
1 marmite houdende salvo justo 60 potten
1 40 potten
1 30
1 20
1 platte om espen te sieden
1 met twee ysere handhaven
1 van 6 potten nat
1 int waschhuys van 12 potten nat
2 extra keucken casrollen voor den refter
1 diepe groote
1 wat groter
2 stramynen om eyers in de marmitten te sieden
23 handcasrollen van alle soorten
5 copere stramynen of verseypen
29 decksels voor marmitten, ketels en casrollen
3 theketels
1 extra op de warmkamer
6 taertpannen
2 decksels derselve
8 heemers voor brouwery, keucken, waschhuys & &
9 copere schep of dienlepels
1 busse voor de specereyen

2 hollandsche vertrexkens
1 faese int sacristyn voor den lavabo dienende
2 in de keucken voor the

1637 roodkoper aen kerckbuysen
16 kraenen aen de buysen in brouwery, keucken &&&
27 kandelaers voor refter, gacortie, sieckhuys &&&
1 wierookvat
1 staf
1 schaeltien voor wieroock
1 christus aen t cruys op d'abts kamer door meester Kina seer schoon
1 clocke in onsen kerckshoven swaer 5000 $
1 geseyt priors clocke swaer 3500 $
1 choor clocke genaemt swaer 1000 $
1 de misse clocke 600 $
28 copere kerckkandelaers voor d'autaers
7 dito voor ligt om mis te lesen
1 pulpiter int midden der choor met eenen pelicaan op
2 copere pulpiters voor de misboecken
1 wywaterketel
1 copere vergulte remonstrancie door Dupretz gemaeckt door orders van heer abt van Haevermaet 147.0.8.

TIN
141 tailloiren
23 souptailloiren
120 nieuwe groten tailloren
84 souptailloren
63 dito oude dientailloren
21 dienschotels voor den refter
42 van ovael fatsoen voor 't quartier
16 sauskommekens
34 waeterpotten op 't quartier
8 verseypen of stralmynen
4 schencktailloren voor de saelen
4 laerbecken
60 lepels

182 $ tin noch in stucken liggende

168 $ 14 jan. 1794 by Sr Andreas Dooms, overgehouden loodt op tin

LOODT

8597 $ door Sr P. Loos van Ghend voor de fonteyne 1198.2.2.

3340 $ door Sr Block 480.3.1.

Soduurtin aerbeyd, leggen der buysen 13.8b.1765 1697.11.0.
parlo van beken over de ongetrocke brouwery buysen naer kelder 1162.2.0.
6 pompen in d'abdye
t orgel door N. van Peteghem sonder handwerck 4000.0.0

YSER
choor
quartie trap } traliën
Dentre trap

1200 $ geanvanceert yser aen architect Dioray
een gevlogte traillie van 't kerckhof voortyts tot Aspelaer

PORCELYN
72 - rood geblomde tailloren } saxisch met een phesant op
21 - dito schotels } vergult

46 blauw tailloren
14 schotels } doornickx
24 witte met eenen gulden schoof op

12 gedrayde groen gespickelde schotels form van ronden hoed

1 extra grote } chinoise limonade komme
1 mindere }

8 stukken van een kasse gestel chinois
48 taskens en schaeltiens fyn porcelyne different
4 spoelkommen
3 thepotten
4 suyckerpottekens
1 caffepot

SERVETTGOED :

917 servetten
35 taefellaeckens
11 van 8 ellen
3 van 15 ellen
een compleet Cortryckx service costende FL. 809.00.
8 stukken servettgoed niet versneden

LYNWAET 41 paar bedlaeckens
41 paar fluwynen
3 stukken dito
alben - amicten - kelkdoecken - autaerdecksels

BEDDEN & GORDYNEN

7 op t bovenquartier voor vremdelingen
1 abts kaemer
2 voor de kamerlingen
3 in de sieckhuysen
3 in t onderquartier

STOELEN 18 in de sieckhuysen
2 fauteuils 3 in de kerck - 2 voor de cantores
38 in 't quarier onder
42 op 't bovenquartier
18 in d'heeren saelen

TAFELS 3 in d'heeren saelen
7 op 't bovenquartier
6 in 't quartier onder
3 in de sieckhuysen
8 in den refter seer konstig gesneden door broeder Victorinus
1 in de Pottelrye
1 in de boven } keucken
1 in de onder }
2 in 't comptoir

HOUDT EN SNYWERK

4 elementen
1 schouwstuck
4 ovaele lysten
1 tafel
1 spiegel
't portret
} door van der Meulen gesneden

1 Leste avondmael van yvoir
2 ingeleyde commoden

STEEN IN KERCKE-REFTER & SACRISTYN

800	witte marbersteenen 2 voetige vierkant in kerck & choor	1600	—
	oncosten op de zee komende van Genua	77	6-2
348	dito	672	18-2

200 voetsteenen in 't sacristyn
150 in d'achtercapelle
in de refter 7 Sercksteenen ider 6 voet langh 3 1/2 breed
735 voet steenen viercant

IN 'T QUARTIER

7	witte marbere schouwen 18 tabletten	347	14-3
7	gecouleerde	343	0-0

SCHILDERYEN

OP 'T BOVENQUARTIER

door Damianus Carpentier
de portretten van prins eugenius, frans de 1ste
van Maria-Elisabeth gouvernante
van d'abdisse van Gislengien
van d'abten Adrianus, haeseleer, van Hoorde
St Adrianus martelie in den authaer
de voeten wassching van Christus aen syn apostelen
Christus syn cruys omhelsende op syn schouders
Paulus apostel met een ligt by hem
Onse Lieve Vrouw met haer Kindeken op den arm

den aertsbisschop Franckenberg door Rosenbergh

door Moninck
eenen Savoaer met een lanterne maghic
een savoyarde met eene marmotte

de dry Mariën by den dooden Christus
de doodinge der onnoosele kinderen
HH. Placidus en Maurus en Benedictus, bis in 't Sieckhuys en Abts cappelle
St Maria-Magdalena ..... in den autaer
de HH. Dry Koningen int stalleken in den autaer
den H. Benedictus met eenen engel by hem int sieckhuys
x den H. Benedictus met Galla, ten tyde van Totilla in 't Sieckhuys
Moijses t water uyt de steenrotse slagende in de pant
Laurentius op den rooster in de pant
een blomstuckxken int nederquartier
Christus op syn vaderschoot in den autaer
den bisschop Boonen in de nederwarmkamer
item a Précipiano in de nederwarmkamer

't lest oordeel, in den authaer, door Jean Maubeuge

Saül op den berg Gelboë
St Joannes à cruce
2 kindekens met een mande blommekens by een gheyte op 't quartier
3 met dobbeldeurkens cappellekens
1 St Laureys, een Christus met de 3 Mariën aent graf
1 St Jan + Christus
een met gotha, en den abt henricus de Buzegnies
onze lieve vrouwe int kinderbedde
de Boodschap, alle in de capelle achter den authaer

door Damiaen Carpentier
Ietem ibidem in den authaer de Epiphanie verbeldende
In den refter int blafon St Michiel « quis ut deus » (?)
item H. Cruys verheffinge
in de bouquerie ..... + lest avondmaal
't casteel van Emaüs
den rycken Epulo met Lazarus
Martha, Magdalena en Christus — « Martha, Martha, soliusta etc... »
't vrouwken van Samaria met Christus aen put
Christus by d'Apostels « obtulerunt ei partem piscis addi. »
de bruyloft van Cana galilëen
Simon met Magdalena Christus voeten wasschende met haar haijr

OP 'T ABTS QUARTIER

St Jan Baptist in de wildernisse
Maria Magdalena in de wildernisse
met silver beslagen lysten

door Leevrans
't gerief om vogels te vangen, netten, stroppen, vogels in de muyt
't gerief om te jaegen, fusieck, polder en loodhorn 1 haes

op 't bovenquartier 5 schilderyen de historie van verloren soon.

« Ende terwylent den comparant was gegaen aldaer den abt van Vicogne (?) logeerde, hebben den bailliu Wicheleer ende Joannes Schorreels kamerlinck en ..... absent den abt sien soecken naer gelt in het geseyde comptoir ende aldaer een schuyve gevolt met gelt uyt de koffer zien nemen, zeggende ondertusschen dat hy wiste dat daer nogh eenigh geld moeste in wezen 't ghone hy medegenomen heeft.

Goet voor Extraict autenticq als conforme aen het origineel proces verbael voor zoo veel het daer van is behelsende quod attestor infrascriptus notarius.

get. Goddefroij nots. pub.

GERAARDSBERGEN. *D. Verschaffel.*

HET GROOT WOORDEN-BOECK,

ofte Schat der Nederduytsche Tale, zoo Duytsch en Fransch, als Fransch en Duytsch, geaugmenteert met een Grammaire Françoyse; door Jean Louys d'Arsy.

1. **INHOUD**

Frans-Nederlands gedeelte.

— Opdracht à Monsieur A. Boll de Reynestein
— Préface au lecteur
— Alfabetische woordvertaling
— Woordenschat in verband met zeewezen en zeevaart
— Samenvatting van woorden en zegswijzen in verband met de jacht
— Enkele woorden en zegswijzen die behoren tot de taalkring van de valkeniers
— Moderne namen van enkele steden, streken en waterlopen
— Franse Grammatica (tweetalig) Den derden druck, oversien ende verbetert.

Nederlands-Frans gedeelte.

— Titelplaat
— Extract uyt de Privilegie
— Voor-reden aen den Leser
— Alfabetische woordvertaling
— Aanhangsel van vreemde woorden, afkomstig uit het Latijn, Spaans, Frans enz.

2. **J.L. d'ARSY EN HET GROOT-WOORDEN-BOECK.**

Uit de opdracht à très noble et très vertueus Seigneur, Monsieur Anselme Boll de Reynestein, Seigneur de Reynestein, Grand Schoute de la ville d'Utrecht, etc. blijkt :

a. Dit exemplaar gedrukt in 1651 is een herziene uitgave om reden van de vele taal- en spellingfouten die in het boek waren binnengedrongen.
« Ce grand dictionaire, tant de fois par cy devant imprimé, dans lequel, outre plusieurs mots barbares et inusitez, qui s'y etoient glissez, il y avoit un'-infinité de fautes notables en l'Orthografe Françoise... »

b. Jean Louys d'Arsy was Fransman van geboorte en onderwees verschillende jaren de Franse taal. Hij verbleef te Utrecht.
« ... jugeans que pour étre naturel François, et avoir plusieurs années fait l'exercice d'enseigner cete Langue... »
« vivant en cete ville d'Utrecht... »

c. De grote bewondering voor Mijnheer A. Boll.
« Vôtre noble Persone en laquelle se retrouvent conjointes avec la No-

blesse du sang, la splendeur de la vertu, et la connessance des bonnes lettres. »

« Recevez donc ce petit present que je Vous fais, non pas pour une chose digne de Vous, mais pour une preuve inviolable du service que Vous a voüe celuy qui est et desir'-étre toute sa vie, Monsieur, Vôtre très humble et très obéissant Serviteur. »

---

3. VOOR-REDEN AEN DEN LESER.

Waer in verhandelt wordt of men schrijven moet gelijck men spreekt dan of men d'oude Orthographie behoort te houden.

Vooreerst geeft J.L. d'Arsy toe dat er verschillende fouten in het Woordenboek zijn doorgedrongen bij de talrijke herdrukken van het werk en wijt dit tekort hoofdzakelijk aan de onwetendheid van degenen, die de proeven van de drukkers moesten nakijken. Hij wil het werk eens heropfrissen en zelfs verbeteren, vooral wat het Frans gedeelte aangaat. Hierbij zal hij naast de verouderde spelling ook deze van de hedendaagse schrijvers invoeren en dit motiveert hij als volgt:

« ...soo schijnt het mede bequamer, en tot ons voornemen dienstiger te zijn dat men d'onnoodige letters voorbij ga, en de nootsakelijke maer alleen in 't schrijven gebruycke, om geen ses of seven letters over hoop te halen daermen met drie of vier voldoen kan, even als men geen vijf of ses woorden placht te gebruyken daermen 't met een of twee kan af-sien. »

De « Voorsprekers van d'oude Orthographia » zullen hiertegen inbrengen dat men de Latijnse oorsprong van vele woorden zal verliezen en zo men gaat schrijven gelijk men spreekt loopt men het gevaar dat sommige woorden een volledig nieuwe betekenis zullen krijgen.

De oorsprong van een woord mag evenwel niet vasthangen aan een letter. De oude spelling eist bijvoorbeeld in devoir, conter, cors een b of p naar de Latijnse woorden debere, computare en corpus. Het is gemakkelijker de b of p weg te laten, vermits men ze toch niet hoort bij de uitspraak. Waarom eist dezelfde oude spelling dat we schrijven bastir, disner ofschoon deze woorden geen Latijnse oorsprong kennen?

Het tweede argument dat er verwarring kan ontstaan wanneer een op dezelfde wijze geschreven en uitgesproken woord verschillende betekenissen krijgt houdt evenmin steek. Ook in de oude spelling vinden we: joüe, wang en joüe van het werkwoord joüer; porte, deur en porte van het werkwoord porter.

Tot daar het oordeel van J.L. d'Arsy, die verder aanstipt dat hij de eerste niet was om deze spellingsmoeilijkheid op te rakelen. Hij verwijst hierbij naar Ronsard en Baif ten tijde van Karel IX en Hendrik 3.

---

4. FRANSCHE GRAMMATICA VAN J.L. d'ARSY.

Deze tweetalige spraakkunst behandelt volgende punten:

— Spelling en uitspraakleer: Van d'accenten, d'apostrophus, de uytspraeck der diftongen, algemeene regulen van de stomme letteren enz.
— Van de deelen eener Oratie: Articulus, nomen, pronomen, verbum, adverbium, participium, prepositien, conjonctien en interjectie.
— Syntaxis.

---

5. TITELPLAAT VOOR HET NEDERLANDS GEDEELTE.

HET GROOTE WOORDENBOECK
Vervattende den schat der Nederlandtsche Tale,
Met een Fransche uyt-legginge,
Van nieus oversien, vermeerdert, verbetert, en met
Verscheiden schoone spreucken verrijckt
door
Jan Louys d'Arsy
Met noch een aenhangsel van ontallijcke
Woorden, die uyt andere Talen
Haren oorspronck nemen.

Tot Rotterdam
Bij Pieter Van Waesberge
Anno 1651
Met Privilegie voor 12.Jaren.

---

6. **EXTRACT UYT DE PRIVILEGIE.**

De Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt hebben geconsenteert, geaccordeert ende geoctroyeert, gelijck sy consenteren, accorderen en octroyeren bij desen aen Pieter van Waesberge Boeck-verkooper tot Rotterdam, dat sy binnen onsen Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt geduerende den tijdt van twaelf naest-komende Jaren, alleen sal mogen Drucken ofte doen Drucken, uyt-geven ende verkoopen, seecker Boeck, geintituleert Le grande Dictionaire François Flaman, et Flaman François, zijnde het Groot Woorden-boeck, ofte Schat der Nederduytsche Tale, zoo Duytsch en Fransch, als Fransch en Duytsch; geaugmenteert met een Grammaire Françoise, door Jean Louys d'Arsy: Verbiedende alle ende een yegenlijcken het voorsz Boeck, in 't geheel ofte ten deele, in 't groot ofte in 't kleyn, directelijck ofte indirectelijck, onder wat Naem, Titel, ofte Pretext het soude mogen wesen, na te drucken, uyt te geven, ofte te verkoopen, ofte elders naer gedruckt, binnen den voorsz Landen ofte 't resort van dien te brengen, distribueren, ofte uyt te geven, sonder consent van den voorsz Waesberge, op de verbeurte van alle de in-gebrachte ofte nagedruckte Exemplaren, ende daer en boven een boete van ses hondert Carolus guldens, zoo by den Drucker als by den Verkooper te verbeuren, t'appliceren als naerder by de Originele octroy te sien is, etc.

Gegeven inden Hage, onder onsen grooten Zegele hier onder aengehangen, op den 1.December, in 't Jaer ons Heeren duysent ses hondert acht-en-veertich.

I. Cats vt.
Ter Ordonnantie van de H. Staten
H. Van Beaumont.

---

7. Tenslotte zijn er op de eerste en laatste bladzijde twee teksten geschreven door de eigenaar van dit woordenboek. Waarschijnlijk betreft het een geestelijke aangezien deze in het Latijn voorkomen. Deze veronderstelling wordt nog verstevigd daar het boek herbonden werd met gedeelten van een bladzijde uit een boek voor Latijnse kerkgezangen. Ziehier deze twee teksten:

a. Si quis in hunc Librum rapidos demiserit ungues
vitam per restem finiet ille suam
unguibus et rostro tardus vehet ilia vultur
et scindent avidi pectora soeva canes.

Wie dit boek steelt
zal zijn leven met de strop eindigen.
Een gier zal zijn ingewanden met zijn klauwen en snavel langzaam uithalen
en bloeddorstige honden zullen zijn wreed hart openrijten.

b. Si Deus nobiscum quis contra nos.
Hic nomen meum appono quia Librum perdere nolo.
Si librum perdere voluissem
nomen meum non apposuissem.

Als God met ons is, wie is er dan tegen ons?
Ik heb mijn naam hier geschreven, omdat ik het boek niet wil verliezen.
Zo ik het boek wilde verliezen
Dan zou ik er mijn naam niet opgeschreven hebben.

Niettegenstaande deze vermaning is de naam van de eigenaar en het boek voor de eigenaar toch verloren gegaan!

HERZELE. **Herman de Sadeleer.**

LIJST DER HEERLIJKHEDEN VAN HET LAND VAN AALST

POLLARE

zie Wedergraat.

Pollare was een der serveplaatsen van de graaf van Vlaanderen.

PONT A ROSNE

zie Orroir.

De heerlijkheid van Pont a Rosne werd gevormd door Orroir en Alouette.

POPPERODE

FILIATIE
Grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF
Vol verhef

LIGGING
Aalst op het gehucht ter « potterijen »

FONCIER
besloeg 18 b. bestaande uit pachthof, land en bos

LENEN
er werden 2 lenen van gehouden, beiden aan een vol verhef

JUSTITIERECHTEN
bezat vermoedelijk enkel de uitoefening van de grondjustitie

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 3 p. 8 sch. 4 penn., 5 zakken 2 viertelen haver, 73 hoenderen; bij gebrek aan betaling was het dubbel van de rente verschuldigd.

WANDELKOOP
bedroeg de 20e penning, zijnde 12 gr. per pond gr.

LAATBANK
bestond uit 7 laten met een meier

MEIER
maande de laatbank.

BRONNEN

G.A. 3090.1v (1400) - 1512.2 (1404) - 1518.269r (1473) - 1517.3v (1460) - 1523.165r (1644) - 1527.8r (1652) - 1529.5r (1670) - 1528.2.7r (1678) - 1528.2.21r (1679) - 1530.144r (1693) - 1531.66r (1702) - 1532.160r (1714) - 1535.60r (1730) - 1537.163r (1730) - 1538.34r (1777) - 1539.91v (1777) - 1515 (1778) - 1539.97v (1778) - 1538.37v (1778)
den. Aalst (1660)
leenverh. Aalst (1777)
B.W. 4631 (1430)

RAMSHOEVE

FILIATIE
Leenhof van Lede

LIGGING
Erpe

FONCIER
besloeg 19 b., zijnde de Ramshoeve

JUSTITIERECHTEN
de hoogheidsrechten behoorden denkelijk aan de Heer van Lede

HEERLIJKE RENTEN
hun bedrag is niet gekend. Er werd voor deze renten een zitdag gehouden in de herberg «St Marten», te Erpe.

BRONNEN
G.F. 767 (1543 - 1570 - 1770)

RAVESCHOOT

FILIATIE
Leenhof van Outer

VERHEF
Vol verhef

LIGGING
Aspelare

FONCIER
werd gevormd door een heerlijke renteboek dat de volgende ontvangst had : 22 1/2 vaten koren, 108 1/3 1 hoop haver, 2 capoenen, 12 sch. 9 penn.

JUSTITIERECHTEN
had enkel administratieve bevoegdheden

WANDELKOOP
bedroeg de 10e penning.

BRONNEN
G.Adr. 1982 (1646)

REGELSBRUGGE

FILIATIE
werd deels gehouden van het leenhof van Ressegem en deels van het grafelijk leenhof van Aalst

VERHEF
Beide delen elk voor een vol verhef

LIGGING

Aalst, in de praterij van Nieuwerkerken, bij de kapel van St Job

FONCIER

besloeg 33 b. 42 r. bestaande uit kasteel, nederhof, huizen, schuren en stallen; 18 b. 27 r. daarvan was leen en werd voor 11 b. 2 dw. in leen gehouden van Ressegem, de rest van het grafelijk leenhof van Aalst.

De overige 15 b. 15 r. waren allodiaal goed.

BRONNEN

G.A. 1528.4.1r (1673) - 1533.158v (1721) - 1533.157r (1721) - 1536.94r (1749) - 1536.175v (1750) - 1536.186v (1782)

RESSEGEM-BORSBEKE

FILIATIE

Leenhof van Oordegem

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

strekte zich uit over de dorpen Ressegem en Borsbeke

FONCIER

besloeg 30 b. bestaande uit opperhof, nederhof, water, grachten, vijvers, bossen, landen en meersen

LENEN

in 1473 werden er 56 lenen en 18 achterlenen van gehouden, in 1631 71 lenen en in 1725 70 lenen.

Deze lenen waren gelegen te :

Aaigem, en besloegen 23 dw.
Aspelare, en besloegen 5 dw. 9 r.
Bambrugge, en besloegen 18 dw. 50 r.
Denderhoutem, en besloegen 68 dw. 54 r.
Ressegem, en besloegen 186 dw. 13 r. en een deel v. Ressegem
Vroondijke, en besloegen 88 gemeten
Welden, en besloegen 15 dw.

Te Borsbeke had men nog het goed te Wittevelde, groot 14 b., met 60 dw. 30 r. achterlenen

Te Denderhoutem een stede, groot 10 dw., met een schoofrente op 200 dw. land te Denderhoutem en 46 dw. 36 r. achterlenen te Denderhoutem en Erembodegem, Nieuwerkerken en Welle. Dit leen had een baljuw en mannen.

SCHOOFLANDEN

gaven de 6e schoof.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden met boeten van 60 pond waarvan de mannen en de schepenen de kennis hadden.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 35 p. 6 sch. 8 den., 138 1/2 capoenen, 175 3/4 hoenderen, 12 mokens haver op Kerstavond voor ervelanden te Ressegem, Borsbeke, Kottem, Burst, Hollebeke en Woubrechtegem.

HEERLIJKE DIENSTEN

er was voor alle onderzaten een dag om in het hof mest uit te voeren. Deze met paarden vervoerden het mest, deze zonder paarden laadden het mest. Evenzo voor het hooi van de stockt dat vervoerd werd door dezen met paarden. Dezen zonder paarden gaffelden.

WANDELKOOP

bedroeg de 10e penning.

DOODKOOP

bedroeg het dubbel van de jaarlijkse rente.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

BESTE HOOFD

JACHTRECHT - VOGELVANGST - WARANDE

MOLENRECHT

er was een windmolen waarop alle laten hun graan moesten laten malen.

COLLATIE

van 2 kapellen, de eerste deze van O. L. Vrouw in de kerk van Ressegem, en de tweede in het kasteel (belast met 3 missen per week)
de kosterijen van Ressegem en Borsbeke.

LEENHOF

had de kennis van alle criminele en civiele gevallen aangaande het lijf en spraken de verbanning uit voor 50, 20, 10, 6, 3 en 1 jaar. Bij mis vonnis hadden de mannen de kennis.
De mannen haalden hoofd te Gavere.

SCHEPENBANK

bestond uit 7 schepenen die het berecht hadden van boeten van 60 pond, alsook van civiele zaken. Ze hadden ook het vermogen de verbanning uit Ressegem uit te spreken. Met de baljuw waarden ze het vlees, brood, drank, potten, maten en gewichten en schouwden wegen, stichelen, bruggen, planken, sluizen, watergangen en stopselen. Bij mis vonnis hadden de mannen de kennis.
De schepenen haalden hoofd te Aalst.

WAARHEID

er werden drie vrije waarheden gehouden door de baljuw met mannen en schepenen, waarop de schepenen enkel de zaken voor erven en onterven behandelden, voor alle misdaden voorgevallen binnen Ressegem, waarop alle onderzaten moesten aanwezig zijn op boete van 20 sch.

De baljuw of zijn stedehouder hielden dagkeuren voor alle zaken, gevechten en misdaden binnen Ressegem voorgevallen, zowel criminele als civiele gevallen. Deze dagwaarheden werden gehouden ambtshalve of op verzoek van partijen, waarop alle personen, die van de zaak afwisten, gedaagd werden bij kerkgebod op boete van 2 gr.

De baljuw of zijn stedehouder mochten voor alle gevechten en zaken binnen Ressegem, bij vonnis van mannen of schepenen, dadelijk een keur houden zonder kerkgebod, waarop de baljuw alle personen daagde die hij wilde. Er werd daarop dadelijk vonnis gewezen of de zaak uitgesteld naargelang de zaak.

BALJUW

maande het leenhof en de schepenbank en mocht een stedehouder stellen. Hij stelde eveneens een prater en een boswachter aan.

PRATER

werd aangesteld door de baljuw.

BOSWACHTER

werd aangesteld door de baljuw.

BRONNEN

G.Ga. 7.285 (1607 - 1608 - 1631 - 1665) - 6.168v (1723)
G.A. 1518.100v (1473) - 1530.68r (1688)
G.F. 6130 (1631)

RIEDE (ten)

FILIATIE

Leenhof van de eigendom van St Pol

LIGGING

St Maria-Lierde

FONCIER

besloeg 45 b. bestaande uit landen, meersen, weiden.

LENEN

er werden 7 lenen van gehouden waarvan we geen nader detail kennen.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden, verbanning, put, galg en boeten van 60 pond.

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 19 capoenen, 20 sch., 74 1/2 1/5 1/15 capoenen, 12 hoenderen, 16 ganzen, 17 pond 2 sch. 9 den. Voor zijn landen te St Martens-Lierde had hij ook een baljuw en 4 schepenen.

HEERLIJKE DIENSTEN
er waren 2 handdagen.

WANDELKOOP EN DOODKOOP
bedroegen beide het dubbel van de jaarlijkse rente.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

BESTE HOOFD

SCHEPENBANK
bestond uit 7 schepenen.

BALJUW
maande de schepenbank.

PRATER

BRONNEN
G.A. 1518.343 (1473) - 1537.98r (1727)
den. St Martens-Lierde
G.Mal. 88.3 (1688) - 88.115 (1688 - 1722 - 1733 - 1796)

RIEDE

werd op 28.12.1675, samen met Lilare, Michelbeke en St Maria-Oudenhove, verenigd in de baanderij St Maria-Oudenhove.

FILIATIE
Leenhof van de groten toren van Zottegem en daarna van het grafelijk leenhof van Aalst (als deel van de baanderij van St Maria-Oudenhove)

VERHEF
De beste vrome

LIGGING
St Maria-Oudenhove

FONCIER
werd gevormd door een heerlijke renteboek die een ontvangst had van 50 sch. 6 penn., 8 capoenen op laatgronden.

WANDELKOOP EN DOODKOOP
bedroegen beide het dubbel van de jaarlijkse rente.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

LAATBANK

was bevoegd in het erven en onterven.

BALJUW

maande de laatbank.

BRONNEN

G.A. den. St Maria-Oudenhove (1566)
1535.249r (1737)
leenverh. St Maria-Oudenhove (1757)
G.FP. 615 (1519)

RIJST (ter)

FILIATIE

Leenhof van de abdij van Ename

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Schorisse

FONCIER

het foncier van deze heerlijkheid werd gevormd door een renteboek dat een ontvangst had van 11 halsters haver, 11 capoenen op gronden te Schorisse.

JUSTITIERECHTEN

alle justitie behoorde aan de abdij van Ename en het erven en onterven van de rentegronden gebeurde door de wet van Ename.

WANDELKOOP EN DOODKOOP

bedroegen het dubbel van de jaarlijkse rente.

BRONNEN

G.Sa. 194 (1548) - 196 (1733)

RIJT (ter)

FILIATIE

Leenhof van Marke en Ronne

VERHEF

Vol verhef

LIGGING

Melden

FONCIER

besloeg 34 b. landen, meersen en water.

SCHOOFLANDEN
besloegen 42 b. (met 13 achterlenen), 38 b. meers en land tussen de kerk van Leupegem en Welden, 10 b. 34 r. land en meers.

JUSTITIERECHTEN
bezat enkel de uitoefening van de grondjustitie.

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 6 mokens rogge, 4 mokens haver, 2 hoenderen op landen waarop hij de 7e schoof had en nog 55 halsters haver, 92 hoenderen en 10 sch. op ervelanden.

LEENHOF
was bevoegd in het erven en onterven.

BALJUW
maande het leenhof
— wanneer een persoon langer dan drie jaar zijn labeurland liet liggen zonder het te bewerken mocht de leenhouder dit land labeuren en bezaaien (of dit doen doen). Als de erfpachter dan op St Jan dit labeur betaalde, alsook het zaad, mocht hij de vruchten opdoen (min de landschoof), zoniet oogste de leenhouder zelf de vruchten;
— men mocht niet delven in erfachtigheden, noch leem uittrekken, noch daarop huizen of planten zonder toestemming van de verschoever op boete van 10 pond.

BRONNEN
G.F. 11 (1511-1708)

ROBORST

zie land van Zottegem

men had er:
— ten Dale
— Fiennes
— van der Gracht.

ROBORST

behoorde tot het land van Zottegem.

FONCIER
besloeg 7 dw., zijnde kasteel, nederhof en afhangen.

JUSTITIERECHTEN
bezat de uitoefening van de drie justitiegraden.

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 20 sch. gr. uit 2 molens voor het malen en stampen van olie, 12 rasieren tarwe, 1 ras. rogge, 3 ras. haver, 36 1/2 capoenen, 7 ganzen en 4 hennen uit 36 bunder land, weide en

bossen (12 bunder daarvan werden in leen gehouden van Pamele).

WANDELKOOP
bedroeg de 13e penning.

DOODKOOP
bedroeg de 13e penning.

JACHTRECHT - VISVANGST - VOGELVANGST

SCHEPENBANK
bestond uit 7 schepenen.

BALJUW

MEIER

BRONNEN

G.Mo. 1.68 (1598)
G.Zo. 525 (1733) - 549 (1734)
Bib. — Handel. v. d. Geschied- en Oudheidk. Kring v. Oudenaarde, 5e dl., blz. 65, 1914
— Note sur le village de Rooborst et la famille de Fossalo ou van der Gracht
in : Ann. de la Soc. d' Emulation de Bruges, dl. X, 2e reeks, blz. 399, 1855

RODE

aan dit leen was het erfelijk broodmeesterschap van Vlaanderen verbonden. In 1565 werd Rode verheven tot baanderij en in 14.7.1682 tot markizaat.

FILIATIE
Grafelijk leenhof van Aalst in twee verheffen

VERHEF
Twee volle verheffen.

LIGGING
Rode strekte zich uit over de dorpen :

1. — Balegem
2. — Bottelare *
3. — Gentbrugge *
4. — Gontrode *
5. — Landskouter *
6. — Melle *
7. — Moortzele
8. — Munte *
9. — Oosterzele
10. — Schelderode (hoofdplaats) *
11. — Scheldewindeke.

Radolf van Rode ruilde in 1227 met de graaf en de gravin van Vlaanderen zijn bezittingen te Nieuwkerke (Belle) en Merelbeke tegen de rechten van de graaf in 8 dorpen * waaronder ook

Melsen — leen van Rode — mits ze van de graaf in leen te houden. De graaf en gravin stonden ook hun benoemingsrecht van de baljuw en de meier af.

FONCIER

was gelegen te Schelderode en besloeg 40 b. bestaande uit kasteel, nederhof, bossen, weiden.

Verder was er nog 18 b. bos te Makkegem, 1 b. weide te Makkegem, 1/2 b. land te Bottelare, 1/2 dw. land te Schelderode, 2 dw. land te Gontrode, 16 1/2 dw. land en weide te Oosterzele, 70 b. land, bos en weide te Schelderode en een korenwindmolen te Schelderode.

HALFWINNING

besloeg 6 dw. land te Landskouter, welke 36 sch. gaf op Kerstavond.

LENEN

De lenen die van Rode afhingen waren gegroepeerd in 4 leenhoven.

A. Lenen gehouden van het leenhof van Schelderode :

1. — de meierij van Rode
2. — de heerlijkheid ter Burg te Bottelare
3. — de Buggenhoutrente bestaande uit : 6 mudde koren, 1/2 mud haver en 13 p. op landen te Schelderode, Makkegem, Melsen, Bottelare, Munte, Gontrode en Lemberge. Deze landen worden geërfd en onterfd door de schepenen van Munte en betaalden een wandelkoop van de 10e penning en een doodkoop van 8 sch. per bunder
4. — de heerlijkheid van Makkegemdries
5. — 18 dw. land te Schelderode met een rente van 36 sch., 1 capoen en 3 hoenderen op 20 bunder land dat voor erven en onterven een meier had
6. — de heerlijkheid van Loove
7. — 2 dw. te Munte, zijnde mote en puntten, met een lochting en een rente van 33 hennen, 8 sch. 9 den. op laatgronden. Er was een meier voor het erven en onterven
8. — de 5e schoof (van 9) van het gehele tiende van Lemberge op 3 dw. land
9. — een heerlijke rente van 26 halsters haver op landen te Deurle
10. — het vosholetiendeke op landen te Munte, groot 36 sch.
11. — in landen te :
    Bottelare, 5 dw. 20 r.
    Deurle 31 dw. 24 r.
    Munte 26 dw. 17 r.
    Oordegem 75 r.
    Schelderode 157 dw. 89 r.

B. Lenen gehouden van het leenhof van Oosterzele :

1. — het schouteetschap van Oosterzele waarvan het foncier 5 b. land besloeg gelegen tussen de kerk en de Smessenbroek. De leenhouder van dit leen had het recht de schout van Oosterzele te benoemen welke het gevang moest houden en de gevangenen op zijn eigen verantwoordelijkheid bewaken.
   De leenhouder had ook de 14e schoof op 5 b. land te Oosterzele met een heerlijke rente van 6 p. op laatgronden die hij erfde en onterfde.
2. — het hof « den lunneghem », groot 6 b. met een heerlijke rente van 3 sch. 1 den.
3. — een heerlijke rente van 28 sch. op 8 bunder land
4. — een heerlijke rente van 16 p. 10 sch. 2 den.
5. — een heerlijke rente van 24 halsters haver, 4 capoenen, op land te Bavegem
6. — een heerlijke rente van 7 halsters 3 modekens koren, 8 halsters haver en 2 sch. 3 den. Er was een meier voor het erven en onterven
7. — een heerlijke rente van 13 modekens haver op 13 dw. land te Oosterzele
8. — een heerlijke rente van 20 sch. 3 den. op land te Oosterzele
9. — een heerlijke rente van 18 den. op 6 dw. land
10. — in landen gelegen te
    Balegem 5 dw. 23 r.
    Bavegem 40 dw.
    Lauwe 20 dw. 76 r.
    Letterhoutem 4 dw.
    Leys (bij Oudenburg) 7 gemeten
    Oosterzele 227 dw. 91 r.

C. Lenen gehouden van het leenhof van Melle :

1. — de heerlijkheid ter Beken te Dikkelvenne
2. — de heerlijkheid van Balegem
3. — de heerlijkheid van den Abeele te Melle
4. — de heerlijkheid van Melsene
5. — het pachthof tcapersgoet te Gentbrugge, groot 37 b.
6. — het pachthof te pernaerts te Gentbrugge, groot 19 b.
7. — het pachthof ter doolaeghe te Gentbrugge, groot 6 b., met een heerlijke rente van 6 den., 6 hennen, 2 sisters gerst op land te Gentbrugge
8. — het pachthof genaamd groot coninckscdonck te Gentbrugge, groot 34 b.
9. — het hof ter nucken, groot 11 bunder, te Gentbrugge
10. — het hof te Cortrossins te Melle, groot 31 b. 2 dw. Dit hof had een kapel met 3 missen per week
11. — het hof van bodriesch te Dikkelvenne, groot 15 b., met een heerlijke rente van 11 p. 5 sch. 5 den., 9 2/5 broden, 11 1/23 capoenen, 11 1/2 hennen en 3 1/2 mo-

dekens haver (maat van Gaver) op landen welke een wandel- en doodkoop gaven van 4 sch. per bunder

12. — het oud westhof van Snellegem, groot 66 gemeten, gelegen in verschillende dorpen met een erfelijke rente van 3 stukken formaige op land, te leveren 1/2 op St Jan en de 1/2 op St Maarten met de 3e schoof op 45 gemeten 64 r. land te Snellegem en nog een heerlijke rente van 10 p. 3 sch. 4 den. op land te Snellegem, te leveren op St. Remi.
De Snellegem schuld sloeg op 226 gemeten land, waarvan elk gemet een wandelkoop gaf van 6 den. Er was een baljuw met 7 schepenen en 39 achterlenen
13. — 12 1/2 b. land en weide te Gentbrugge met een heerlijke rente van 2 pond 8 sch., 5 capoenen, 62 hennen, 15 modekens 1/2 haver, op land te Gentbrugge. Er was een baljuw en 7 schepenen voor het erven en onterven
14. — 2 dw. weide te Landskouter met een heerlijke rente van 16 den. op land met de visserij te Landskouter tot de brug van Gontrode
15. — 3 dw. land te Gontrode met een heerlijke rente van van 6 p., 14 hennen op 38 b. land te Gontrode en Landskouter. Er was een meier voor het erven en onterven
16. — de 6e schoof op 6 b. 1 dw. 23 r. land te Leupegem en Gontrode
17. — een heerlijke rente van 24 den., 2 hennen op land te Westrem
18. — een heerlijke rente van 8 p. 12 sch. 8 den. en 19 sister haver op Kerstavond op land te Westrem
19. — in landen gelegen te :
Burst 3 dw.
Gentbrugge 228 dw. 66 r.
Gontrode 61 dw. 5 r.
Kalken 18 dw. 65 r.
Landskouter 3 dw.
Melle 161 dw. 41 r.
Wetteren 56 dw. 50 r.

D. Lenen gehouden van het leenhof van Scheldewindeke :

het verhef van deze lenen bedroeg 40 sch. en 20 st. kamerlinggeld voor de lenen gelegen binnen het schependom en 10 p. 20 sch. kamerliggeld voor de lenen gelegen buiten het schependom

1. — het kasteel van Heesseghem met mote putten en hof met 3 dw. land en 6 b. bos
2. — het goed te Buunsberge en Doorenakker, groot 15 b. te Moortzele met een heerlijke rente van 36 sch. op 16 b. land met 30 achterlenen

3. — het schouteetschap van Scheldewindeke waarvan het foncier 11 b. 2 dw. besloeg met een heerlijke rente van 24 sch., 2 hennen, 3 modekens half koren half haver
4. — 47 dw. 5 r. deel van het goed te Rattepade, met een heerlijke rente van 4 den. per bunder op 6 b. 2 dw. met 14 achterlenen
5. — 9 b. land deel van het hof ter blokt te Scheldewindeke, met een heerlijke rente van 14 den. op landen
6. — 7 b. te Scheldewindeke (deel van het hof te steenkeeren), met een heerlijke rente van 22 den.
7. — 8 b. te Scheldewindeke, deel van het hof thammeirs, met een heerlijke rente van 2 capoenen, 18 den. op land te Scheldewindeke
8. — 23 dw. land te Oombergen met een heerlijke rente van 4 sch. 9 den. op 1 b. land te Oombergen
9. — 4 dw. land te Rozebeke met een heerlijke rente van 57 sch. 6 den., 3 halsters koren, 1 halster haver en 4 capoenen met 2 dw. achterlenen.
Er was een meier voor het erven en onterven
10. — de heerlijkheid van Meilegem te Godveerdegem
11. — 9 b. 3 dw. land te Moortzele en 9 b. 1 dw. land te Lemberge, met een heerlijke rente van 4 den. per bunder
12. — 2 dw. land te Scheldewindeke met een heerlijke rente van 6 sch. 6 den. op 6 dw. 60 r.
13. — 13 dw. land te Balegem met een heerlijke rente van 24 sch. 6 den. op 5 b. land te Balegem
14. — 6 dw. te Scheldewindeke met een heerlijke rente van 12 sch. 9 den. op land
15. — 1 dw. te Scheldewindeke met een heerlijke rente van 9 den. op 5 dw. 75 r. land
16. — een heerlijke rente van 13 halsters 2 mod. 1/2 haver (maat van Gaver), 5 den. op 9 b. land te Gaver
17. — een erfelijke rente van 7 p. 4 sch. op 4 b. land te Moortzele
18. — een erfelijke rente van 2 sch. op 1 dw. land te Balegem
19. — een heerlijke rente van 18 sch. op 18 b. land te Balegem. Er was een meier voor het erven en onterven
20. — een heerlijke rente van 3 sch. 7 den. op 40 dw. 70 r. land te Balegem
21. — een heerlijke rente van 8 p. 12 sch. 2 den., 11 3/4 capoenen op 12 bunder 1 dw. land te Scheldewindeke
22. — de 3e schoof van het tiende van Moortzele
23. — de 9e schoof van het tiende van 5 dw. land
24. — 2 sch. van het gehele tiende van 14 b. en 5 1/2 b. en 6 dw. en de 3e schoof van het tiende op Spiegelkouter, Langerot, Hooveld en Sturenberg
25. — in landen, gelegen te :

Balegem 183 dw. 2 r.
Burst 28 dw.
Meilegem 2 dw.
Moortzele 47 dw. 74 r.
Scheldewindeke 141 dw. 55 r.
Semmersake 4 dw. 32 r.
Zevergem 16 dw.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden.

De Heer van Rode was voogd van Vlierzele en Bavegem (St Baafs) en van Letterhoutem (St Pieters), waar hij 1/3 van de boeten had. Deze 3 dorpen betaalden hun transport met het land van Rode en ze trokken met hen ten oorlog.

Te Schelderode, Bottelare, Munte, Landskouter en Gontrode waren er boeten van 60 pond, 20, 10 en 60 sch. die gewezen werden door de baljuw en de mannen.

Te Oosterzele, Melle, Gentbrugge, Scheldewindeke, Balegem en Moortzele waren er boeten van 60 sch. en minder.

Voor criminele zaken mocht de Heer van Rode folteren, hij moest dit echter bekend maken aan de baljuw van Aalst die de helft van de boeten had. Deze foltering werd gedaan in aanwezigheid van de mannen.

HEERLIJKE RENTEN

1. — in Bottelare, waar de rentelanden een verhef van 8 sch. per bunder gaven en een wandelkoop van de 10e penning plus beste hoofd, had hij 5 halsters, 2 mod. haver op St Remi, 45 3/4 capoenen op Kerstavond en St Remi en 8 p. 16 sch. 10 den. op Kerstavond en St Jan.
2. — in Gentbrugge, waar men een verhef gaf van 8 sch. per bunder en een wandelkoop van de 10e penning had hij 10 halsters 2 mod. haver op Kerstavond en 11 capoenen op Kerstavond, 1 gans op Lichtmis en 69 sch. op Kerstavond.
3. — te Landskouter en Gontrode, waar men een verhef gaf van 8 sch. per bunder en een wandelkoop van de 10e penning plus beste hoofd, had hij 6 mod. koren op St Remi, 5 mud 3 halsters haver op Lichtmis, 23 1/2 capoenen op Lichtmis en 10 p. 15 den. op Lichtmis.
4. — te Melle, waar men een verhef gaf van 8 sch. per bunder en het beste hoofd en een wandelkoop van de 10e penning, had hij 168 p. op de pachthoeve en de weiden die gehouden werden door de religieuzen van O.L. Vrouw te Melle, 4 mud 2 modekens haver op Allerheiligen en Lichtmis, 51 capoenen op St Remi, 20 ganzen op Lichtmis en 59 p. 8 sch. 5 den. op Allerheiligen, Lichtmis, maart en St. Jan.
5. — te Munte, waar men een verhef gaf van 8 sch. per bunder en een wandelkoop van de 10e penning en het beste hoofd, had hij 84 1/2 capoenen op Kerstavond en St Remi,

20 ganzen op St. Remi en 78 sch. 9 den. op Kerstavond en St Jan.

6. — te Makkegem (Schelderode) had hij 2 modekens vis van 1 dw. land en 2 2/3 broden op Kerstavond.
7. — te Oosterzele, waar men een verhef van dubbele rente gaf, en een wandelkoop van de 10e penning en het beste hoofd, had hij 24 halsters koren (1/2 tarwe en 1/2 haver) op Kerstavond, 36 mud 4 halsters 3 modekens haver op Lichtmis, 515 capoenen op Allerheligen, 71 ganzen op St Remi, 14 p. 9 den. op Kerstavond, 28 sch. op 1 dw. weide op Kerstavond en 6 p. op de molen te Oosterzele.
8. — te Scheldewindeke, Balegem en Moortzele had hij 19 halsters 3 1/2 modekens koren op Kerstavond en Lichtmis, 35 mud 1 halster 1 1/2 modeken haver op St Jan en Lichtmis, 240 eieren, 108 ganzen op St Remi en 77 p. 4 sch. 8 den. op Kerstavond, Lichtmis, halfmaart, Pasen en St Jan.
9. — te Weteren had hij 57 sch. op land de 15e maart.

HEERLIJKE DIENSTEN

er was een dag herendienst (ploegen, voeren, handwerk) voor de lieden van Bottelare en Munte.
De lieden van Wetteren hadden 6 dagen herendienst.

TOL

had het geleed te water van Rode dat geheven werd aan de Ketelpoort te Gent op de schepen die in Gent aankwamen uit de richting van Rode.
Had ook het geleed te land van Rode dat geheven werd te Gent aan de vijf windgaten.
Had ook nog de tol van Gontrode.

VONT

STRAGIERSGOED

INKOMMELINGEN

VISRECHT

had de helft van de visserij in de Schelde vanaf Melle tot Gent met de hoge justitie daarop (de andere helft behoorde aan de graaf van Vlaanderen).

TIENDE

had het tiende van Balegem en een tiende te Gentbrugge.

LEENHOF

de mannen hadden de kennis en het berecht van de criminele zaken en de boeten daarvan. Er waren vier leenhoven, namelijk:

1. — een leenhof te Scheldewindeke voor Balegem, Moortzele en Scheldewindeke;
2. — een leenhof te Melle voor Gentbrugge, Gontrode Landskouter en Melle;

3. — een leenhof te Oosterzele voor Oosterzele;
4. — een leenhof te Schelderode voor Bottelare, Munte en Schelderode.

SCHEPENBANK

het land van Rode was ingedeeld in 7 vierscharen, elk met 7 schepenen die aangesteld werden door de Heer van Rode. Alle schepenbanken haalden hoofd aan de mannen van Rode en ze hadden het vermogen boeten te wijzen van 3 sch.
In elke vierschaar was er een baljuw en luitenant die de schepenbank maande en die de kennis had van de kwade wegen en de boeten van 3 sch.
Deze 7 schepenbanken waren :

1. — deze van Scheldewindeke welke Balegem, Moortzele en Scheldewindeke bediende;
2. — deze van Bottelare, die Bottelare en Schelderode bediende;
3. — deze van Gentbrugge, die Gentbrugge bediende;
4. — deze van Gontrode, die Gontrode en Landskouter bediende;
5. — deze van Melle, die Melle bediende;
6. — deze van Munte, die Munte bediende;
7. — deze van Oosterzele, die Oosterzele bediende.

PRATER

de heer van Rode stelde praters aan te Gentbrugge en te Melle, welke beëdigd werden door de baljuw van het land van Rode.

VANGERS

de heer van Rode stelde vangers aan te Gentbrugge, Melle, Balegem, Moortzele en Scheldewindeke, die beëdigd werden door de baljuw van het land van Rode.

BRONNEN

G.A. 3090.13r (1400) - 1512.39r (1404) - 1518.1 (1473) - 1517.52r (1458) - 1512.65r (1550) - 1527.14r (1660) - 1530.144v (1693) - 1533.71r (1718) - 1537.169v (1727) - 1515 (1764) - 1539.170v (1780) leenverh. Rode (1761-1764)
B.W. 5129 (1550) - 5128 (1458)
Bib. — L.v.A. 1957.5.255
— Revendication de la Baronnie de Rode, par Louis XIII (1615-1627)
in : Ann. de la Soc. d'Emulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre, 4e reeks, dl. 4, 1880

Bij het overlijden van Lopo Rodriguez de Vora y Vega op 4.10.1690 werd het Land van Rode op 5.10.1697 verderd.

De goederen werden verdeeld in 3 kavels : A, B en C.

Kavel A, omvatte de heerlijkheid van Scheldewindeke
Kavel B, omvatte de heerlijkheid van Balegem
Kavel C, omvatte de heerlijkheid van Moortzele.

De oudste zoon kreeg de titel van Markies van Rode, alsmede de titel van hoogbaljuw van Rode.
Bleven echter onverdeeld :

— de inkomsten van het leenboek en het renteboek van Scheldewindeke, Balegem en Moortzele;
— de inkomsten van de beste hoofden en de casuele gevallen in dezelfde drie dorpen;
— het benoemingsrecht van baljuw en greffier in deze dorpen;
— de hoge justitie van deze dorpen;
— het schepenhuis met de twee gevangenissen;
— de pillorijn op het dorpsplein te Scheldewindeke;
— de galg te Balegem.

(Vervolgt)

DE PINTE. *J. van Twembeke.*

Onze Bibliografie

1) **AALST. — A. de Schrijver : Aalst, centrum van de snijbloementeelt** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 11e jg., nr. 1, januari-februari 1962, blz. 8-9, met drie illustraties.

De oorsprong van de bloemisterij in de streek van Aalst dateert van 1893. Sinds 1921 zijn de kwekers in de bond Flora gegroepeerd. De omvang van de teelt heeft zulkdanige afmetingen genomen dat er overgegaan is tot het inrichten van een bloemenveiling te Aalst, die voor het moment de modernste is van Europa. Deze bijdrage is ook verschenen in dezelfde uitgave, 12e jg., nr. 6, blz. XXXIII-XXIV.

2) **AALST. — Henri van de Perre : De Karnavalfeesten te Aalst.** — Oost-Vlaanderen, Federadie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 11e jg., nr. 1, januari-februari 1962, blz. 5-7, met twee illustraties.

Na een algemeen overzicht van het ontstaan van karnaval volgt dan bondig het relaas van de karnvalfeesten te Aalst, waarvan de eerste uitging in 1923 en die uitgegroeid is tot een der machtigste van Europa. Ook deze bijdrage is verschenen in dezelfde uitgave, 12e jg., nr. 6, blz. XXV-XXVI.

3) **AALST. — F. Courteaux : Aalst, de Beurs van Amsterdam.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963, blz. 135-136 en 139, met vier illustraties.

Korte historiek van een gebouw dat in heel het Aalsterse zeer goed gekend is. Wat velen wellicht minder weten is wel dat de voorgangers van de Beurs zijn geweest : het Vleeshuis, het Nieuwerck, de Wezerij, de Barbarakamer, het Wachthuis der politie, het drankhuis De Vetzak en later de Borse van Amsterdam.

4) **AALST. — A. Michiels : Aalst, de onbekende.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer onder de titel Aalst), blz. I-III, met vier illustraties.

Schrijver geeft enkele grote lijnen uit de geschiedenis van Aalst en weidt vervolgens uit over het Schepenhuis, het Belfort, de oude gevels, het gebiedhuisje, het standbeeld van Dirk Martens, het Vleeshuis, de Grauwe

Steen, het Landhuis of stadhuis en de St.-Martinuskerk, dit om slechts het bizonderste te noemen. Aalst bezit ook de oudste mechanische beiaard der Nederlanden (ongeveer van 1469). Aalst is rijk aan historische monumenten, maar hoeveel kunstminnende toeristen — landeigenen en buitenlanders — laten Aalst op hun speurtocht links liggen... Aalst is, jammer genoeg, « de onbekende » ! ! !

5) **AALST. — F. Courteaux : Het Aalsterse Schepenhuis, oudste der Nederlanden.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer onder de titel Aalst), blz. V-VI, met twee illustraties.

Het Schepenhuis is rond 1225 opgericht in Ledische zandsteen en het is het enige dertieneeuwse schepenhuis dat in de Nederlanden bewaard is gebleven. Althans gedeeltelijk, want in 1360 zijn twee gevels door brand verwoest. Dit Schepenhuis, een zeldzaam specimen van profaanbouw in romaans-gotische stijl mag geen enkele kunstminnaar of toerist zonder belangstelling voorbijgaan.

6) **AALST. — R. de Mette : De zes klokkenspelen.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer onder de titel Aalst), blz. VII-VIII en X, met één illustratie.

Aalst heeft nu op het Schepenhuis zijn zesde klokkenspel. Historiek van klokken, beiaarden en beiaardiers die weer in het leven worden geroepen door het moderne zesde klokkenspel.

7) **AALST. — J. van Horebeke : De schat van de St.-Martinuskerk.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer onder de titel Aalst), blz. XI-XII, met twee illustraties.

Worden onder meer besproken : de remonstrans, het altaarkruis, het schilderij St. Rochus van Rubens, de altaren en het dodenmonument van Dirk Martens.

8) **AALST. — F. Courteaux : De Sint-Martinuskerk.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer), blz. IX-X, met twee illustraties.

De bouw, begonnen in 1480, is onvoltooid gebleven wegens de godsdienstwisten. De kerk werd opgetrokken naar het basilikaal schema. De buitenarchitektuur doet eerder sober aan, in tegenstelling met het laat-gotische interieur dat ook barokkunstwerken ten toon spreidt. Onder de bouwmeesters figureert op de eerste plaats Laurens Keldermans, uit Mechelen, heel de Nederlanden door bekend om zijn prachtige bouwwerken.

9) **AALST. — F. Courteaux : Van Landhuis tot Stadhuis.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer), blz. XIII-XIV, met twee illustraties.

Vanuit dit gebouw — het oude Landhuis — werden de Twee Steden en het Land van Aalst met zijn 150 dorpen gedurende het feodaal tijdperk bestuurd. Schrijver bekijkt dit gebouw architekturaal. De voorzijde in stoere klassieke bouwstijl werd in 1828 opgetrokken.

10) **AALST. — F. Courteaux : Kunstschatten van het Hospitaal.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer), blz. XV-XVII, met twee illustraties.

Het hospitaal dateert van 1242. De gasthuiszusters kwamen vooral uit adellijke geslachten, die een schat van kunstvoorwerpen aan het hospitaal hebben geschonken en die tot op heden nog worden bewaard. Zo b.v. het retabel uit de 15e eeuw, een portret van Requesens uit de 16e eeuw,

een O.L. Vrouw met Kind uit de vroege barok, de Boodschap, het schilderij uit de 16e eeuw; renaissancekasten, de Rubenskast, een bruidskoffer uit de 15e eeuw, de dubbele lepel, in gebruik bij het lepelrecht te Aalst, dit om bij het voorhaamste te blijven.

11) **AALST. — E. Geerinckx: Het kasteel Terlinden of « De Grote Verdoemenis ».** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer), blz. XXVII-XXVIII, met twee illustraties.

Terlinden is het enige historische kasteel te Aalst. De toenaam « Grote Verdoemenis » dankt het kasteel aan pater Quesnel, een jansenist, die in dit kasteel zijn « kettersboek » heeft geschreven.

12) **AALST. — Mevr. de Nul: Het Stadspark.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer), blz. XXI, met twee illustraties.

Het onderwerp is te eenzijdig toeristisch bekeken. Waarom er geen woord geschiedenis aan toegevoegd, zo wat betreft het ontstaan en de uitbreiding van het park.

13) **AALST. — A. de Winter: Oude stijlgevels.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963 (speciaal afzonderlijk nummer), blz. XIX-XX, met drie illustraties.

Oude stijlgevels komen voor in de Lange Zoutstraat, in het Sluierstraatje, in de Pontstraat en in de Kapellestraat.

14) **ALGEMEEN. — A. de Winter: De bouwkunstgeschiedenis van Aalst en omgeving.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963, blz. 137-139, met drie illustraties.

Dit artikel wil een bondig overzicht geven van de verschillende bouwstijlen die te Aalst en omgeving aangetroffen worden. Achtereenvolgens behandelt schrijver de St.-Martinuskerk, de Beurs van Amsterdam, het Belfort, verder de kerken van Moorsel, Hofstade, Meldert, Wieze en Lede, ook het Waterkasteel van Moorsel.

15) **ALGEMEEN. — André Roekeloos: Folklore in de Vlaamse Ardennen.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 11e jg., nr. 6, nov.-dec. 1962, blz. 150-152, met drie illustraties.

Een algemene kijk op het folkloristisch gebeuren in zuid Oost-Vlaanderen, b.v. Krakelingen en Tonnekensbrand te Geraardsbergen, de Fiertel te Ronse.

16) **DENDERLEEUW. — J. de Brouwer: De St.-Amanduskerk van Denderleeuw.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 11e jg., nr. 1, jan.-febr. 1962, blz. 12-13, met twee illustraties.

De auteur heeft in dit tijdschrift (1960) een uitgebreide geschiedenis van Denderleeuw gepubliceerd. Hier schetst hij zeer bondig een overzicht van het kerkmeubilair.

17) **LEEUWERGEM. — X.: De jaarlijkse Paardenommegang te Leeuwergem.** — De Gazet van Antwerpen (dagblad), 28/10/1963.

Sint-Elooi is niet enkel patroon van de smeden, doch wordt ook aanroepen tegen de paardenziekten. Te Leeuwergem gaat op zijn feest nog een paardenommegang uit. De kapel, waar vroeger de plechtigheid geschiedde, werd opgericht in de 17e eeuw en op het einde der 19e eeuw is ze afgebroken. Sindsdien gaat alles door in de parochiekerk. Telken jare komen ruiters uit de omliggende parochies, zelfs van verafgelegene, zoals van Sint-Maria-Horebeke.

18) **MELDERT. — Dra. Rosa van den Abeele-Bellon: Meldert, een stukje Brabantse grond in Oost-Vlaanderen.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 11e jg., nr. 1, jan.-febr. 1962, blz. 14-15, met twee illustraties.

Meldert in Oost-Vlaanderen, bekend om zijn hop, zijn kerk en de Mooie Molen aan de Meldertvijver, was tot aan de Franse Revolutie werkelijk Brabants, want Meldert was nauw verbonden met de historie van de abdij van Affligem « de hertogelijke abdij van Brabant ».

19) **MERE. — Yolanda Suys: Betekenis en herkomst van de volkse benamingen van de Meerse families.** — Mededelingen van de Heemkundige Kring (Mere), jg. III, nr. 4, okt. 1963, blz. 28-29.

Derde vervolg van de vroeger besproken bijdragen in onze nummers 5 en 6 van 1963. Typisch is het wel dat zelfs nieuwe bewoners van een verkocht huis de oude volksbenaming van de vroegere bewoners blijven dragen, b.v. de familie Dooms-de Smet die de naam Kappers voortzetten.

20) **MERE. — Alb. D'Hoker: Het ontstaan van onze parochie.** — Mededelingen van de Heemkundige Kring (Mere), jg. III, nr. 4, okt. 1963, blz. 25-27.

In deze eerste aflevering handelt schrijver over de kerstening, Mere en de St.-Baafskerk te Gent, de eerste bidplaats, de titelheilige. De St-Baafsabdij bezat het patronaat over de kerk en St. Bavo is de titelheilige.

21) **MERE. — Yolanda Suys: Sprokkelingen.** — Mededelingen van de Heemkundige Kring (Mere), jg. III, nr. 4, okt. 1963, blz. 29-30.

Een drietal bondige volksvertellingen uit Mere, nl. over Ward de kloppermaker, Doke de bult zou geen kiekens stelen en Kalanders op zolder.

22) **MERELBEKE. — X.: De Sint-Eligiuskapel te Merelbeke.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963, blz. 147, met twee illustraties.

Enkele lijnen geschiedenis van de Sint-Eligiuskapel, rond 1400 gebouwd, door de Franse Revolutie verwoest, en in 1927 terug opgebouwd. In 1942 werd de kapel als monument geklasseerd.

23) **SINT-KORNELIS-HOREBEKE. — G. Hellebaut: Sint-Kornelis-Horebeke.** — Het Volk (dagblad), 2/11/1963, met één illustratie.

Beschrijving van het kerkmeubilair.

24) **SINT-LIEVENS-HOUTEM. — X.: De jaarmarkt te Sint-Lievens-Houtem.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 6, nov.-dec. 1963, blz. 142-143, met drie illustraties.

Deze jaarmarkt werd waarschijnlijk ingericht in de 11e eeuw en was samen met de jaarmarkten van Torhout en Damme een der belangrijkste jaarmarkten van West-Europa. De jaarmarkt van Sint-Lievens-Houtem is nog de enige die haar oude luister heeft bewaard. Zij gaat door op 12 november. Zij is ook de enigste in ons land die een tweedaags festijn kent: de 11 november paardenkeuring en 12 november jaarmarkt. De jaarmarkt staat natuurlijk in onafscheidbaar verband met de verering van St. Lieven.

25) **SINT-LIEVENS-HOUTEM. — X.: Op 12 november weer eeuwenoude jaarmarkt te Sint-Lievens-Houtem.** — De Gazet van Antwerpen (dagblad), 7/11/1963, met één illustratie.

Schrijver heeft het over twee hoofdthema's: het leven van St. Lieven en zijn verering aldaar en de jubelfeesten, waarvan de laatste zijn gevierd in 1957.

26) **VELZEKE. — G. van Severen: De toren van de Sint-Martinuskerk te Velzeke-Ruddershove.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 11e jg., nr. 1, jan.-febr. 1962, blz. 10-11, met twee illustraties.

Koor en toren dateren uit de 13e eeuw. Velzeke heeft een zeer oud verleden. Dit dorp is vooral bekend om zijn Romeinse nederzetting en Romeins wegennet.

27) **VOORDE. — G.V.S.: Het oud kasteel van Voorde.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 11e jg., nr. 1, jan.-febr. 1963, blz. 16, met één illustratie.

Het kasteel is sedert 1908 niet meer bewoond door kasteelheren, doch is sedertdien herschapen in een hoeve. De ingangspoort met twee torentjes uit de 16e eeuw, de woonkamers uit de 17e eeuw en de twee zijtorens van 1540, dat alles is nog te bezichtigen.

28) **WIEZE. — Z de Mol: Wieze, oude Vaamse gemeente.** — Oost-Vlaanderen, Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 12e jg., nr. 5, sept.-okt. 1963, met twee illustraties.

Hier gaat het natuurlijk over de bierfeesten van Wieze, die met een kleedje historiek zijn ingekleed.

29) **ZEGELSEM. — G. Hellebaut: Sint-Ursmaruskerk te Zegelsem.** — Het Volk (dagblad), zonder datum bij inzending, met twee illustraties.

Beschrijving van kerk en kerkinterieur; kerk, die, naar de schrijver vooropstelt, goed gekend is maar weinig bezocht.

30) **ZOTTEGEM. — X.: Gemeente Zottegem ziet af van aankoop van het kasteel Egmont.** — De Gazet van Antwerpen (dagblad), 30/10/1963, met één illustratie.

Zal de gemeente Zottegem het kasteel Egmont kopen, ja dan neen? Negatief schijnt wel het antwoord te worden. En dit om financiële redenen. Het is werkelijk jammer dat een kasteel van zoveel historische waarde omwille van geld zal worden opgeofferd. In dit kasteel verbleven Lamoraal graaf van Egmont en zijn gade Sabina van Beieren bij voorkeur. Zoiets bewijst wel duidelijk de grote betekenis van dit kasteel. Vanaf de 13e eeuw tot heden waren de achtereenvolgende eigenaars: de Luxemburger's, van Egmont's, Pignatelli, baron Lefèbre, Ceuterick (zuiderlijk deel), notaris Vandemergel (noorderlijk deel), Jules Bernaeyge (zuiderlijk deel), Gevaert (zuiderlijk deel), Marie en Germaine Verwee.

GOTTEM a/Leie. **Valère Gaublomme.**

Eén van onze lezers vraagt nadere inlichtingen over volgende familie:

Maria-Theresia de THOY of de THOYE

Geboren en gedoopt te Meilegem (O.-Vl.), 13.XII.1784

Overleden te Meilegem, 10.VII.1860

Gehuwd te Meilegem, 1.XI.1810 met Jacobus BAELE (Meilegem, ° en ged. 1.VIII.1768, aldaar overleden op 8.VII.1851).

Maria-Theresia de THOY was de dochter van

Joannes de TOY (sic.)	en van	Maria-Antonia CALLAERT
° 1730		† Meilegem?
† Meilegem, 4.V.1810		Dochter van Petrus en van Joanna van CAUWENBERGHE, † Meiegem

× Meilegem, 11.VIII.1775.

(De parochieregisters betreffende Meilegem, die bewaard worden in het Rijksarchief te Gent, gaan niet verder dan het laatste kwart der XVIIIe eeuw.)

Boekbespreking

Jozef de Brouwer, **Geschiedenis van Lede,** een lijvig boekdeel (1500 gr), in -8°, 732 blz., 211 illustraties, in 1963 uitgegeven door de Heemkundige Kring van Lede en op mooi wit glanzend papier gedrukt op de persen van de Drukkerij Schoonbaert en Zonen, St.-Andries-Brugge (Uitgeput).

De bibliografie van Jozef de Brouwer is reeds een indrukwekkend aantal nummers rijk, allemaal degelijke, doorvorste arbeid. Daarbij staat hij reeds jaren in voor de zware last van de redaktie van dit tijdschrift.

Wat bij de historicus de Brouwer zozeer te loven en te bewonderen valt is zijn rusteloos streven, zijn algehele inzet en inspanning om de grootst mogelijke volledigheid en voortreffelijkheid, ook wat taal en stijl betreft, te bereiken. Mij komt het voor als een stage groei naar de top. Alleen zou ik — althans naar mijn persoonlijke smaak — her en der, ook in « Lede », een vleugje humor, een tikje ironie, een nuchtere opmerking zeer op prijs gesteld hebben.

Een goede indeling van de stof van een dorpsgeschiedenis is voorwaar niet gemakkelijk. Dit is niet te verwonderen. Immers, alles wat de mens in de wereld van de wieg tot het graf roert en beroert is erbij betrokken. De door de schrijver verkozen indeling lijkt mij zeer goed en verantwoord. De **Geschiedenis van Lede** is ingedeeld in drie hoofdstukken, nl. het Dorpsleven, het Parochiaal Leven, het Volksleven, onderscheidenlijk verdeeld in een vijftal hoofdstukken, op hun beurt samen onderverdeeld in meer dan 450 paragrafen, rubrieken en onderrubrieken, plus negen bijlagen.

Tientallen nieuwe belangstellingspunten zijn erin opgenomen, waaraan vroeger geen of weinig aandacht werd geschonken. Graag zou ik ze nader hebben willen toelichten, maar dit zou ons te ver brengen.

In weerwil van deze ver doorgedreven onderverdeling meent schrijver zich te moeten verontschuldigen omdat hij, tegen zijn zin, noodgedwongen tot een paar herhalingen genoopt werd, welke overigens gemakkelijk te verhelpen waren door de rubrieken nog zelfstandiger te houden. Om maar één voorbeeld te noemen : bij de « Pastoors » niet te spreken over de onder hun beleid aan kerkgebouw of pastorie uitgevoerde werken, of geplaatste kunst- en andere voorwerpen. Die zaken horen alleen thuis bij het kerkgebouw of het pastoreel huis zelf.

Dr. Jan Lindemans heeft het meer dan eens betreurd dat in vele dorpsmonografieën de 19e eeuw zeer verwaarloosd wordt. Voor J. de Brouwer geldt dat verwijt zeker niet. Anderdeels zegt ergens Leo Picard, dat niet alleeen ideeën, maar ook mensen, ook ekonomische en sociale verhoudingen, ook cijfers geschiedenis zijn. Met cijfertabellen, diagrammen en statistieken heeft de Brouwer de 19e en zelfs 20ste eeuw op demografisch, sociaal en ekonomisch gebied grondig ontleed en uit de doeken gedaan en bekrachtigt hij wat Cyriel Buysse in zijn Gezin van Pamel, Paul de Mont in zijn roman De Bloeiende Gaarde, Luc Delafortrie in zijn boek over priester Daens, zo echt en aangrijpelijk hebben aangeklaagd over de hongerjaren en de vernedering van de Vlaamse mens tussen 1830 en 1900.

Vooral de arbeidende stand, de kleine landbouwer en « kossaard » betaalden zeer duur de prijs van de onafhankelijkheid.

Verzorgde en uitgebreide namenregisters vormen mede een rijke bron van gegevens over niet minder dan 325 steden en gemeenten, waar de meer dan 3000 persoonsnamen een schat van inlichtingen verschaffen die vele familiekundigen zullen te pas komen.

De illustratie — 192 nummers, waaronder zelfs gekleurde — is ongewoon rijk en verscheiden. De schutkaft van het boek geeft een grote luchtfoto van Lede. Het geheel vormt als het ware een klein museum van alles wat aldaar oud en merkwaardig is.

Een dorpsgeschiedenis kan niet volledig genoeg zijn. Het moet vooral voor de inwoner een kleine encyclopedie van zijn heem zijn. De schrijver wordt echter geremd door de ongelooflijk hoge kosten die aan het uitgeven verbonden zijn. Hier heeft een gezonde gemeenschap, een ondernemende heemkundige kring, een vooruitwillend gemeentebestuur, een plicht. Deze plicht heeft Lede begrepen en het nodige gedaan om de uitgave mogelijk te maken. Dit strekt hun tot eer.

Tot slot, « Lede » is een monumentale, mooie, moderne monografie. Een model.

C. Theys.

HET LAND VAN AALST

Tweemaandelijks tijdschrift

Voorzitter: Fritz Courteaux, Acaciastraat, 7, Aalst (tel. (053)280.96).

Beheerder: Albert van Lul, de Nayerlaan, 51, Brussel 19 (tel. (02)44.61.22).

Redaktiesekretaris: E.H. J. de Brouwer, pastorij, Lnpe (tel. (053)233.61).

Recensiedienst: E.H. V. Gaublomme, pastoor, Gottem (tel. (051)630.80).

Ruildienst: Marcel Cornelis, Dwarsstraat, 21, Denderleeuw.

Prijs van het jaarabonnement voor leden : 120 fr., voor steunende leden : 200 fr. en voor ereleden : 500 fr., te storten op de postrekening « Het Land van Aalst », nr 5869.11. Gewoon losnummer (25 fr.) te bestellen bij de beheerder en te storten op voornoemde postrekening.

INHOUD VAN Nr. 1

1964

B. Boel — Onze Gouwdag te Lede op 17 november 1963 1

L. Elaut — Van J.F. Bondroits boekje over de akute ziekten (1713) naar H. Pirennes opvattingen over Vlaanderens tweetaligheid 6

G. de Smet — De gedenksteen in de Kapel van de Zwarte Zusters te Aalst 12

D. Verschaffel — St. Adriaansabdij te Geraardsbergen. Inventaris 1791 14

H. de Sadeleer — Het Groot Woordenboeck... van J.L. d'Arsy 21

J. van Twembeke — Lijst van de Heerlijkheden van het Land van Aalst (vervolg) 24

V. Gaublomme — Onze Bibliografie 40

Verzoek om inlichtingen 44

C. Theys — Boekbespreking III

Druk. « De Aankondiger », Dokter De Moorstraat, 6, Aalst - Tel. 248.18.